

**Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
HERCEGOVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA
ZAVOD ZA ŠKOLSTVO MOSTAR**

**KURIKUL NASTAVNOG PREDMETA
LIKOVNA KULTURA
ZA OSNOVNE ŠKOLE**

Mostar, svibanj 2024.

**Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
HERCEGOVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA
ZAVOD ZA ŠKOLSTVO MOSTAR**

KURIKUL NASTAVNOG PREDMETA

LIKOVNA KULTURA

ZA OSNOVNE ŠKOLE

Mostar, svibanj 2024.

Kurikul nastavnog predmeta Likovna kultura za osnovne škole

Koordinator umjetničkog područja:

Marko Salavarda. mag.

Voditelj predmetne Radne skupine:

dr. art. Mladen Ivešić, doc.

Radna skupina za izradu predmetnog kurikula:

Marijana Pažin Ivešić

Marija Jurčić

Vesna Rakić

Mario Naletilić

Đurđica Jezerčić

Saša Šantić

Anela Vidačak

Recenzenti:

Boris Orenčuk. mag.

Vladimir Filipović, mag.

SADRŽAJ

A/ OPIS PREDMETA	4
B/ CILJEVI UČENJA I PODUČAVANJA PREDMETA	6
C/ PREDMETNO PODRUČJE KURIKULA	6
D/ ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI	8
<i>1. razred /68 nastavnih sati godišnje/.....</i>	<i>8</i>
<i>2. razred /70 nastavnih sati godišnje/.....</i>	<i>13</i>
<i>3. razred /70 nastavnih sati godišnje/.....</i>	<i>Error!</i>
<i>4. razred /70 nastavnih sati godišnje/.....</i>	<i>23</i>
<i>5. razred /35 nastavnih sati godišnje/.....</i>	<i>Error!</i>
<i>6. razred /35 nastavnih sati godišnje/.....</i>	<i>33</i>
<i>7. razred /35 nastavnih sati godišnje/.....</i>	<i>39</i>
<i>8. razred /35 nastavnih sati godišnje/.....</i>	<i>42</i>
<i>9. razred /33 nastavnih sati godišnje/.....</i>	<i>46</i>
E/ UČENJE I PODUČAVANJE	52
F/VREDNOVANJE I OCJENJIVANJE	55

A/ OPIS PREDMETA

Svrha nastave predmeta Likovna kultura je ovladavanje likovnim jezikom, razvijanje vizualne pismenosti kod učenika, upoznavanje kronološkoga razvoja likovnih umjetnosti i umjetničkih koncepata te razumijevanje istih. Uz sve navedeno, umjetnost potiče inicijativu, maštu, sposobnost kritičkoga mišljenja, osjećaj samostalnosti i kognitivni razvoj. Učenik na nastavi Likovne kulture stječe radne navike, poboljšava koncentraciju, razumijevanja svijeta oko sebe te izražavanja vlastitih ideja. Stvaralačke aktivnosti pridonose jačanju identiteta učenika, njegovom osobnom integritetu i samopoštovanju te razvoju kulturne i ekološke svijesti. Svrha odgoja i obrazovanja u području umjetnosti jeste stvaranje kreativnih pojedinaca koji aktivno sudjeluju u oblikovanju kulture svoje neposredne i šire okoline.

Podučavanje Likovne kulture razvija interes za estetiku i pozitivne društvene vrijednosti, ljubav prema vlastitoj i tuđoj kulturnoj baštini te pomaže učeniku shvatiti vizualnu stvarnost unutar društvenoga konteksta. Podučavanje ovoga predmeta pozitivno utječe na emocionalni život učenika, njegovo intuitivno i stvaralačko/kreativno razmišljanje, oblikuje njegov sustav vrijednosti i kritički stav prema svemu što ga okružuje. Upoznavanje različitih umjetničkih formi, tehnika i medija razvija spoznajne sposobnosti i psihomotoričke vještine učenika i pridonosi razumijevanju različitih društvenih i kulturalnih konteksta.

Kroz proces razmišljanja i vrednovanja učenik stvara mnoštvo umjetničkih djela pokazujući sintezu vještina, medija i koncepata. Pritom razvija maštu i sposobnost donošenja različitih rješenja objedinjujući estetski i etički aspekt. Istodobno se njeguje osobnost učenika i potreba za izražavanjem, služeći se tradicionalnim likovnim materijalima i postupcima, ali i suvremenim vizualnim medijima i konceptima. Učenik se najprije upoznaje s osnovnim materijalima, tehnikama, medijima i likovnim elementima, koji se koriste u umjetnosti, primjenjujući brojne metode i tehnike kojima se razvija produktivnost i stvaralaštvo u ostvarivanju ideja. Učenik razvija ideje istražujući prirodu koja ga okružuje, pritom koristeći maštu i osjećaje. Upoznavanjem različitih umjetničkih djela učenik analizira metode, tehnike i sadržaje tih djela te se tako osposobljava za prepoznavanje i primjenu istih u osobnom izričaju.

Podučavanje predmeta Likovna kultura pridonosi razvoju vizualne pismenosti koja je od ključne važnosti, ako ne i presudan vid komuniciranja u 21. stoljeću. Učenik se osposobljava za kritičko mišljenje i argumentiranu prezentaciju te stječe osjećaj odgovornosti kroz rad u grupama. Od najnižih razreda osnovne škole do srednje škole, učenik stječe znanja o vizualnoj kulturi, različitim područjima vizualnih umjetnosti (crtež, slikarstvo, skulptura, grafika, dizajn, arhitektura, fotografija, film, strip, primijenjene i suvremene umjetničke prakse) i raznovrsnim načinima vizualne komunikacije

U nastavi Likovne kulture, učenik usvaja likovni jezik te se istim koristi kako bi bolje razumio vizualnu okolinu, oblikovao vlastiti identitet, razvio kulturnu i ekološku svijest, osposobio se iskazati svoju kreativnost, znao izraziti maštu te u potpunosti doživio sebe i svijet koji ga okružuje. Istraživanjem i usporedbom umjetničkih djela u različitim kontekstima očekuje se

napredak u razvoju kritičkog promišljanja učenika. Promišljanjem i kreativnom primjenom likovnog jezika učenik razvija uvažavanje estetske raznolikosti, postajući kritički informiran stvaratelj i zreli konzument likovne kulture.

U sinergiji s drugim umjetnostima i znanostima te njima pripadajućim područjima, Likovna kultura je povezana sa svim važnim temama koji nadilaze strukturu samog predmeta. Likovna kultura je predmet u kojem do izražaja dolazi interdisciplinarnost; obrađuju se teme koje zalaze u područja drugih predmeta, a opseg realizacije međupredmetnih tema ovisi o uzrastu učenika. Uz prirodnu povezanost s glazbenom kulturom, česta je i korelacija sa sadržajima prirodne i društvene skupine predmeta. Primjerice, princip zlatnoga reza bilo bi nemoguće objasniti bez matematike, a podučavanje o bojama nezamislivo je bez pojašnjenja fizikalnih i kemijskih načela.

Likovna kultura jača samopouzdanje, potiče sposobnost mišljenja, naglašava važnost timskoga rada i suradnje, pridonosi razvoju zornoga i apstraktnoga načina mišljenja prodirući maštom u znanost i razumom u stvaralaštvo. Likovna kultura pomaže učeniku razviti svjetonazor, vrijednosne stavove i spoznajnu integraciju s drugima i tako omogućuje zajednice različitosti koje predstavljaju temelj društva i pluralizma. Kako bi uspješno usvojili programske sadržaje nastave Likovne kulture, potrebno je pomoću digitalnih tehnologija i tradicionalnih metoda osigurati stalni kontakt učenika s vizualnim primjerima čime se razvija pozornost, koncentracija, opažanje, analitičko i kritičko mišljenje.

Program Likovne kulture osnovnoškolskog obrazovanja temelji se na procesu istraživačkog učenja i stvaranja, a struktura programa uvažava i prati razvojne faze učenikova likovnog izražavanja i stvaranja, što od učitelja zahtijeva fleksibilan pristup, poznavanje likovne problematike te likovnog i psihofizičkog razvoja učenika.

B/ CILJEVI UČENJA I PODUČAVANJA PREDMETA

1. Stjecanje trajnih i uporabljivih znanja likovnog jezika, razvijanje sposobnosti i odgajanje kreativnog opažaja i spoznajnih vrijednosti kroz likovno stvaralaštvo različitim izražajnim sredstvima proširujući kompetencije kreativnog mišljenja.

2. Razvijanje kritičkoga mišljenja, stavova i vrijednosti uspostavljanjem aktivnoga odnosa prema okolini i prostorno-vremenskom kontekstu likovnoga stvaralaštva.
3. Poticanje istraživačkog i kreativnog duha kod učenika kako bi upoznali i cijenili kulturnu baštinu, različite umjetničke pravce i globalnu kulturnu raznolikost, te prepoznali važnost likovnog stvaralaštva i različitih kulturnih pojava u suvremenom društvu.
4. Razvijanje interesa i ljubavi prema likovnoj umjetnosti, kako bi aktivno i odgovorno sudjelovali u oblikovanju kulture svoje neposredne i šire okoline.

C/ PREDMETNO PODRUČJE KURIKULA

Likovna kultura uvelike doprinosi cjelovitom razvoju učenika i mlade osobe njegovanjem i poticanjem triju osnovnih područja ljudske osobnosti i aktivnosti: psiho-motoričkoga (djelatnoga), afektivnoga (osjećajnoga) i kognitivnoga (spoznajnoga) područja. Ova integracija temeljnih odgojno obrazovnih kategorija odražava se i u podjeli predmetnih područja ili ključnih koncepata koja čine građu predmeta Likovna kultura. Razvijanje senzornih, izražajnih, praktičnih, intelektualnih i psihofizičkih (percepcija, vizualno mišljenje i pamćenje) sposobnosti i vještina sadržajno je obuhvaćeno predmetnim područjem „Stvaralaštvo i produktivnost“ (A), dok je razvijanje analitičkoga i kritičkoga mišljenja kao nužnog preduvjeta za odgajanje budućega kompetentnog promatrača, u sadržajnome središtu predmetnog područja „Doživljaj i kritički stav“ (B), a razumijevanje likovne umjetnosti i stvaralaštva kao integralnoga i važnoga dijela života svih ljudskih zajednica i kultura kroz povijest, temelj predmetnog područja „Umjetnost u kontekstu“ (C). Glavna svrha ove podjele na tri predmetna područja je naglašavanje ključnih sadržajnih i odgojno-obrazovnih sastavnica predmeta, ali u odgojno-obrazovnome procesu područja se moraju ispreplitati i dopunjavati ovisno o potrebama sadržaja pojedinoga ishoda.

A/ Stvaralaštvo i produktivnost

Stvaralaštvo i produktivnost podrazumijeva razvijanje senzornih, izražajnih, praktičnih, intelektualnih i psihofizičkih (percepcija, vizualno mišljenje i pamćenje) sposobnosti i vještina. Ovo predmetno područje posvećeno je različitim aspektima i mogućnostima likovnoga izražavanja učenika te istraživanju stvaralačkoga (kreativnoga) procesa i različitih likovnih problema. Predmetno područje uključuje istraživanje, razvijanje i izražavanje ideja uporabom različitih likovnih i vizualnih materijala i medija, koristeći problemski pristup radi poticanja kreativnoga mišljenja, inovativnosti i poduzetnosti kod učenika. Tako se doprinosi razumijevanju cjelovitog stvaralačkog (od ideje do realizacije) i istraživačkoga postupka (od pripreme i refleksije do kritičkoga stava) te se stvaraju preduvjeti za razumijevanje umjetnosti, njezinih procesa i složene okoline u kojoj učenici žive.

B/ Doživljaj i kritički stav

Doživljaj i kritički stav podrazumijeva sustavno i metodičko odgajanje opažaja. Poticanje učenika na aktivno promatranje, analizu i raspravljanje o likovnim djelima/stvaralaštvu i srodnim temama vodi ka otvorenosti prema različitim idejama, stavovima i umjetničkim pristupima. Nadalje, emocionalni, asocijativni, intelektualni i stvaralački pristup u poticanju svjesnoga i aktivnoga doživljaja likovnoga/vizualnoga djela i okoline doprinose razvoju percepcije, kreativnosti, komunikacijskih vještina te kritičkomu mišljenju kao trajnim vrijednostima. Istraživanje interaktivnih procesa između publike, autora i djela doprinosi kritičkom razumijevanju i potiče učenike na aktivno sudjelovanje u kulturnim i umjetničkim događajima.

C/ Umjetnost u kontekstu

Upoznajući se s likovnim djelima nastalima u širokome vremenskom rasponu, učenici interpretiraju njihova značenja unutar odgovarajućega društvenoga, kulturno-umjetničkog i povijesnoga konteksta povezujući ih s vlastitim stvaralačkim i/ili životnim iskustvom. Pritom se istražuje uloga umjetnosti kao društvenoga komentara te razumijevanjem uloge umjetnika u jačanju svijesti o bitnim društvenim pitanjima. Učenici se potiču da vlastitim stvaralaštvom i istraživačkim radom propituju univerzalna i globalna pitanja, da uvažavaju kulturne raznolikosti radi postizanja razumijevanja i odgovornosti te razvijanja kritičkoga stava prema okolini.

D/ ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI

OSNOVNA ŠKOLA

1. razred /68 nastavnih sati godišnje/

PREDMETNO PODRUČJE: A/ Stvaralaštvo i produktivnost	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.I.1. Učenik oblikuje svoj crtež na različite poticaje koristeći se likovnim jezikom.	• istražuje pravilne postupke u rukovanju olovkom, flomasterima i ugljenom • istražuje učinak uporabe crta različitog toka i karaktera • oblikuje jednostavni crtež na različite vizualne i nevizualne poticaje • upotrebljava različit pritisak u oblikovanju crta.
Poveznice sa ZJNPP	
Ključni sadržaji	
likovni elementi • točka, crta, vrste crta (duga i kratka, debela i tanka, geometrijski pravilna i nepravilna crta, otvorena i zatvorena crta...) likovno područje - likovne tehnike • crtanje: olovka, flomaster, ugljen likovna načela • ritam oblika: ponavljanje i variranje po položaju i veličini, izmjena oblika • ravnoteža na površini i u prostoru.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Ishod A.I.1. vezan je za likovno područje crtanja i likovne elemente: točka, crta, vrste crta uz primjenu kompozicijskih načela: ritam, ravnoteža i proporcije. Učenici u 1. i 2. razredu još su u početnoj fazi likovnog izražavanja. Zato je upoznavanje sa svakom pojedinom crtačkom tehnikom poželjno započeti učiteljevom demonstracijom. Dok demonstrira, učitelj „razmišlja naglas“, tj. jednostavnim riječima obrazlaže kakav položaj ruke i olovke/flomastera/ugljena omogućava lakše stvaranje određene vrste crte, pojašnjava što i kako radi da bi zadovoljio zahtjeve kompozicijskih načela. Oponašajući učitelja, učenici postaju svjesni postupaka potrebnih za izvršavanje zadatka, a pritom spontano razvijaju finu motoriku. Maštovitom pričom, razgovorom, postavljanjem neobičnih pitanja i poticanjem učenika na izražavanje vlastitih ideja učitelj stvara ugodno ozračje za kreativni rad. Time se kod učenika oslobađa stvaralački duh pa će uspjeh u rješavanju zadanog likovnog problema biti veći. Poticaji mogu biti različiti: vizualni (ljudi, učionica, geometrijski likovi, list, kapa, šal, jež, mravi, pisanica, bicikl, stonoga...), nevizualni (ritam glazbe, sreća i tuga...) te likovno-kompozicijski elementi (putovanje točaka i crta, ponavljanje i variranje po položaju i veličini, izmjena oblika). Nabrojani motivi nisu obavezni, bitno je odabrati onaj koji je blizak dječjem svijetu i koji kod učenika budi najjače emocije i želju za stvaranjem. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: (Hrvatski jezik (crte kao gradivni element slova, pjesme, priče, bajke), Priroda i društvo (različite crte u prirodi), Matematika (vrste crta).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.I.2. Učenik se izražava bojom na različite poticaje.	• istražuje sigurne i pravilne postupke u radu različitim slikarskim tehnikama • u slikanju primjenjuje osnovne, izvedene i neutralne boje te boje dobivene miješanjem • istražuje kompozicijska načela: ritam, ravnotežu i proporcije oblika

	• istražuje učinak različitog pritiska i položaja kista, dužine poteza i nanosa boje • pravi vlastiti rad u maštovitoj igri s materijalima.
Poveznice sa ZJNPP	
Ključni sadržaji	
likovni elementi • boja: osnovne, izvedene i neutralne boje, miješanje boja, promjena boje dodavanjem crne i bijele, kromatske boje • plohe: određene bojom i omeđene crtom likovna područja – likovne tehnike • slikanje: akvarel, tempera, pastel, drvene bojice, kolaž likovna načela • ritam oblika: ponavljanje i variranje po položaju, veličini i boji, izmjena oblika • ravnateža: ravnoteža na površini i u prostoru • smještaj: vodoravno, uspravno, koso.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Ovaj ishod se odnosi na likovno područje slikanje i likovne elemente: boja (osnovne, izvedene i neutralne boje, miješanje boja) i ploha određena bojom i omeđena crtom. Učenici 1. i 2. r. posjeduju ograničena, vrlo skromna prethodna iskustva u slikanju. Uz to, ta iskustva su neujednačena, različita od učenika do učenika. Zato učitelj, pri uvođenju svake nove slikarske tehnike, zorno predočava rad s istom. Dok prezentira, „razmišlja naglas“. Obrazlaže kakav položaj ruke, položaj i debljina kista/bojice te uporaba i miješanje kojih boja omogućava lakše stvaranje slikanjem. Pojašnjava kako se mogu primijeniti kompozicijska načela: ritam, smještaj i ravnoteža oblika u prostoru. Pri uvođenju novih slikarskih tehnika vrlo je učinkovito i korištenje IKT. Jednim klikom miša na internetu se može pronaći i učenicima pokazati video o načinu ostvarivanja likovnog problema koji se obrađuje u nekoj nastavnoj jedinici. Učitelj također educira djecu da je pravilno korištenje te čistoća slikarskog pribora i radnog prostora njihova osobna odgovornost. Ozračje na satu treba biti izazovno i motivirajuće, treba dopustiti djeci da izraze shvaćanje svijeta na vlastiti način. U ovoj dobi učenici ne razumiju apstraktne pojmove i ne bave se stvarima koje ne mogu vidjeti ispred sebe. Zato ih kao poticaji najviše privlače različiti motivi iz svakodnevice: vizualni (obitelj, kišobran, boje jeseni, grozd, vinograd, sveti Nikola, jabuka, paun, klaun, maska, leptir, bubamara, brod, slikovnica...), nevizualni (sreća i tuga, glazba...) te likovno-kompozicijski elementi (putovanje osnovnih boja, ritam oblika...). Ovo su samo neki od mnoštva motiva koji kod djece bude želju za stvaranjem. Učitelj treba istražiti što učenike zanima, a onda odabrati neki od poticaja kojim se najuspješnije može ostvariti određeni likovni problem. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik (pjesme, priče, bajke), Priroda i društvo (godišnja doba, ritam u prirodnim pojavama i okolini, okoliš, zaštita okoliša, promet), Matematika (geometrijski likovi), Glazbena kultura (ritam), Vjeronauk (blagdani).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.I.3. Učenik oblikuje vlastiti rad plošnim tiskom, modelira i gradi objedinjujući znanja vezana za likovne elemente, tehnike i kompozicijska načela.	• istražuje sigurne i pravilne postupke pri stvaranju skulpture i plošnog tiska te čišćenju alata, opreme i prostora • razlikuje skulpture različitih površina i oblika • istražuje kompozicijska načela pri stvaranju vlastite skulpture i uratka plošnog tiska • oblikuje jednostavnu vizualnu poruku.
Poveznice sa ZJNPP	

Ključni sadržaji
likovni elementi površina: hrapavo i glatko, površine sa sjajem i bez sjaja, ravne i zakrivljene površine masa i volumen u prostoru: veće i manje, bliže i dalje, gore i dolje, ispred, između i iza, izvan i unutra, geometrijsko i slobodno, puno i prazno, gusto i rijetko, oblo i uglasto; vanjski i unutarnji prostor likovna područja – likovne tehnike grafika: otiskivanje šablona, monotipija modeliranje i građenje: plastelin, glinamol, ambalaža, papir, plastika, aluminijska folija likovna načela ritam oblika: ponavljanje i variranje po položaju, veličini i boji, izmjena oblika ravnoteža: ravnoteža na površini i u prostoru - smještaj: vodoravno, uspravno, koso - vizualna komunikacija - oblici u vizualnim porukama.
Preporuke za ostvarenje ishoda
Ishod A.I.3. podrazumijeva ovladavanje učenika jednostavnim vještinama u likovnom području građenja i modeliranja te grafike. Obuhvaća likovne elemente: površina (hrapavo i glatko, površine sa sjajem i bez sjaja, ravne i zakrivljene površine) te masu i volumen u prostoru. U stvaranju se trebaju primjenjivati kompozicijska načela: ritam oblika, ravnoteža na površini i u prostoru, položaj predmeta u prostoru. Upoznavanje sa svakom pojedinom kiparskom tehnikom i tehnikom plošnog tiska poželjno je započeti demonstracijom. Učitelj jednostavnim riječima obrazlaže postupke pri modeliranju plastelinom/glinamolom, poučava o sigurnom korištenju škara i drugih alata, pojašnjava što i kako radi da bi zadovoljio zahtjeve kompozicijskih načela. Učenicima treba dati dovoljno vremena za eksperimentiranje i upravljanje novim alatima i medijima. Također treba tražiti od njih da posvete pažnju pravilnom korištenju pribora te čistoći alata i radnog prostora. Učenici u ovoj dobi zainteresirani su za trodimenzionalnu konstrukciju i uživati će u izradi maski, kiparstvu od gline, izradi plakata, maketa i lutaka... Preporučeni motivi: vizualni (pecivo, klupa, jež, anđeo, vozila, brod, plakati...), nevizualni (glazba, čarobni cvijet...) te različiti likovno-kompozicijski elementi (ritam oblika, smještaj objekata u prostoru...). Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik (predstava, priča), Priroda i društvo (promet, blagdani, stablo, proljetnice, geometrijski i slobodni oblici u okolini), Matematika (geometrijska tijela).

PREDMETNO PODRUČJE: B/ Doživljaj i kritički stav	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.I.1. Učenik opisuje osobni doživljaj stvaranja te imenuje ključne elemente nastajanja pojedinog rada.	- opisuje osobni doživljaj stvaranja različitih likovnih radova - imenuje različite vrste crta te osnovne i izvedene boje - objašnjava jednostavnim likovnim rječnikom postupke pri izradi likovnog rada.
Poveznice sa ZJNPP	
Ključni sadržaji	
likovni elementi površina: hrapavo i glatko, površine sa sjajem i bez sjaja, ravne i zakrivljene površine masa i volumen u prostoru: veće i manje, bliže i dalje, gore i dolje, ispred, između i iza, izvan i unutra, geometrijsko i slobodno, puno i prazno, gusto i rijetko, oblo i uglasto; vanjski i unutarnji prostor likovna načela ritam oblika: ponavljanje i variranje po položaju, veličini i boji, izmjena oblika ravnoteža: ravnoteža na površini i u prostoru	

• smještaj: vodoravno, uspravno, koso • vizualna komunikacija • oblici u vizualnim porukama • točka, crta, vrste crta (duga i kratka, debela i tanka, geometrijski pravilna i nepravilna crta, otvorena i zatvorena crta...) • tema, tehnika, odnos elemenata • doživljaj djela.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Ishod B.I.1. ostvaruje se usporedo s ishodima A.I.1., A.I.2. i A.I.3. iz područja Stvaralaštvo i produktivnost. Može se provoditi na početku nastavnog sata, tijekom učeničkog stvaranja i po završetku rada. Na početku nastavnog sata učitelj može provjeriti učenička znanja o crti i točki/boji/plohi/masi i volumenu, ovisno o tome koji su likovni elementi predviđeni za rad tom nastavnom jedinicom. U 1. razredu dovoljno je da učenik prepozna i imenuje određene likovne elemente, uočava i imenuje karakteristike crta, likova i oblika te njihove odnose na površini i u prostoru. Tijekom učeničkog stvaranja učitelj može postaviti nekoliko pitanja učeniku, npr. koje će crte koristiti da bi prikazao određeni objekt, kako će dobiti svjetliju/tamniju boju, koji je predmet u stvarnosti veći, kako posložiti objekte u prostoru i sl. Tijekom razgovora učitelj potiče učenike da izraze osobni doživljaj stvaranja, ali pritom pazi da ne utječe na njegovu usredotočenost na rad. Po završetku rada učitelj može tražiti da učenik svojim riječima objasni koliko je uživao tijekom rada, što je i kako radio, u kojem dijelu se koristio svijetlim, a u kojem dijelu tamnim bojama, što bi u svom radu promijenio i sl. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: (Hrvatski jezik, Glazbena kultura i s međupredmetnim temama: Osobni i socijalni razvoj i Upotreba IKT-a).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.I.2. Učenik uspoređuje vlastiti likovni ili vizualni rad i radove drugih učenika te imenuje zajedničke elemente u umjetničkim djelima.	• uspoređuje vlastiti likovni rad i radove drugih učenika opisujući uspješnost u prikazu teme i ostvarenju ideje te uloženi trud • imenuje temu, motiv i tehniku u vlastitim i tuđim likovnim radovima.
Poveznice sa ZJNPP	
Ključni sadržaji	
likovni elementi • površina: hrapavo i glatko, površine sa sjajem i bez sjaja, ravne i zakrivljene površine • masa i volumen u prostoru: veće i manje, bliže i dalje, gore i dolje, ispred, između i iza, izvan i unutra, geometrijsko i slobodno, puno i prazno, gusto i rijetko, oblo i uglasto; vanjski i unutarnji prostor likovna područja – likovne tehnike • slikanje: akvarel, tempera, pastel, drvene bojice, kolaž • osnovni pojmovi likovne terminologije • tema, tehnika, odnos elemenata • doživljaj djela.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Ishod B.I.2. ostvaruje se usporedo s ishodima A.I.1., A.I.2. i A.I.3. iz područja Stvaralaštvo i produktivnost. Može se provoditi na početku nastavnog sata i po završetku rada. Na početku nastavnog sata učitelj može pokazati fotografiju crteža, slike, skulpture i sl., ovisno o sadržaju nastavne jedinice. Jednostavnim pitanjima provjerava uspješnost učenika u prepoznavanju teme, motiva, likovnih elemenata i sl. U 1. razredu dovoljno je da učenik prepozna određene likovne elemente, uočava i imenuje karakteristike crta, likova i oblika te njihove odnose na površini i u prostoru. Po završetku rada učitelj može tražiti da učenik svojim riječima usporedi svoj rad s radovima ostalih učenika (tko je bolje ostvario zadatak i zašto tako misli, što je slično, a što različito, tko se osobito trudio, što mu se sviđa a što ne, što se moglo uraditi bolje itd.).	

PREDMETNO PODRUČJE: C/ Umjetnost u kontekstu	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.I.1. Učenik povezuje iskustva i vještine stečene na satu likovne kulture s uočenim likovnim elementima u neposrednom okruženju.	• istražuje pravilne postupke u rukovanju u likovnom izražavanju upotrebljava vizualne elemente uočene u neposrednom okruženju • identificira jednostavne vizualne znakove i poruke u svom okruženju: plakat, prometni znak, reklama i sl.
Poveznice sa ZJNPP	
Ključni sadržaji	
• unutrašnji i vanjski prostor (namještaj, zid, pod, stup, strop, krov...) otvoreni i zatvoreni prostor (ulica, trg, park, most...) • uporabni predmeti, modni dizajn, nakit... • ilustracija, čestitka, reklama, plakat, prometni znak.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učitelj potiče učenike da promatraju prirodu i izgrađene objekte u okolini i traži da opišu njihove vizualne karakteristike i prostornu organizaciju. Na početku sata može razgovarati s djecom, npr. o tome koji je unutrašnji, a koji vanjski prostor njihove obiteljske kuće, koja je prostorija u kući veća, a koja manja, kako su u prostorijama raspoređeni različiti predmeti, kako izgleda ulica, trg, park, most, kako izgledaju reklamni natpisi, plakati i prometni znakovi koje su vidjeli na ulici i sl. Učitelj potiče učenike da u svom stvaralačkom radu upotrijebe vizualne elemente koje su uočili u svojoj okolini. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik, Priroda i društvo i Matematika i s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju) i Poduzetnost (organiziranjem likovnih izložbi, uređenje učionice, oslikavanje škole, uređenje školskog dvorišta).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.I.2. Učenik identificira elemente likovne umjetnosti te kulturno-umjetničke baštine u neposrednom okruženju.	• identificira vizualne elemente u animiranim filmovima, slikovnicama... te opisuje vlastiti doživljaj nakon organiziranog posjeta kulturnom događaju • imenuje neka od likovno-umjetničkih zanimanja: crtač, slikar, kipar i sl • identificira predmete bosanskohercegovačke i hrvatske kulturne baštine u neposrednom okruženju.
Poveznice sa ZJNPP	
Ključni sadržaji	
• crteži, slike, slikovnice, kipovi, stripovi, animirani film, fotografija, scenografija, kostimi glumaca, lutke u predstavama i sl. • kulturno-umjetnički događaji: izložbe, kazališne i lutkarske predstave • muzej, spomenici kulture, dekorativni i uporabni predmeti iz prošlosti i sl.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učitelj potiče učenike da gledaju animirane filmove, kazališne i lutkarske predstave, fotografije, da posjećuju kulturno-umjetničke događaje, muzeje... Ukoliko postoji mogućnost, organizira se zajednički posjet razrednog odjela izložbi slika, muzeju, lutkarskoj predstavi i sl. Učenicima savjetuje na što trebaju obratiti pozornost jer će kasnije iznijeti svoja zapažanja. Učitelj razgovara s učenicima o tome što su uočili i saznali, npr. kako se zove umjetnik koji izrađuje kostime, a kako umjetnik koji izrađuje predmete za scenu u predstavi, u koju boju su obučeni glumci koji manipuliraju lutkama u predstavi i zašto, kako su načinjene lutke, koji motivi prevladavaju na određenoj izložbi slika, kako izgledaju i kako su načinjeni predmeti koje su naši preci nekada koristili itd.	

OSNOVNA ŠKOLA

2. razred /70 nastavnih sati godišnje/

PREDMETNO PODRUČJE: A/ Stvaralaštvo i produktivnost	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.II.1. Učenik se izražava crtanjem na različite poticaje uvažavajući osobitosti likovnih elemenata, tehnika i kompozicijskih načela.	• primjenjuje pravilne postupke u rukovanju crtačkim tehnikama • stvara svoj likovni rad upotrebljavajući crte različitog toka i karaktera • oblikuje crtež na različite poticaje primjenjujući kompozicijska načela • rabi različite vrste crta, crtačke tehnike i različit pritisak u oblikovanju crta.
Poveznice sa ZJNPP	
Ključni sadržaji	
• likovni elementi • točka, crta, vrste crta, smjer, osjetljivost i karakter crte • likovno područje – likovne tehnike • crtanje: olovka, flomaster, ugljen, kemijska olovka • likovna načela • ritam oblika: ponavljanje i variranje po položaju, izmjena oblika • ravnoteža na površini • proporcije.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Ishod A.II.1. vezan je za likovno područje crtanja i likovne elemente: točka, crta, vrste crta uz primjenu kompozicijskih načela: ritam, ravnoteža i proporcije. Učenici u 2. razredu još su u početnoj fazi likovnog izražavanja. Zato je upoznavanje sa svakom pojedinom crtačkom tehnikom poželjno započeti učiteljevom demonstracijom ili video prezentacijom. Dok demonstrira, učitelj opisuje likovne odnose jednostavnim rječnikom koji je učenicima razumljiv. Obrazlaže kakav položaj ruke i olovke/flomastera/ugljena omogućava lakše stvaranje određene vrste crte, pojašnjava što i kako radi da bi zadovoljio zahtjeve kompozicijskih načela. Na ovom uzrastu najvažniji zadatci su: razvijanje finih motoričkih vještina, preciznosti, kontrole pokreta i usmjerene pažnje te upoznavanje tehnika i alata, stjecanje radnih navika i urednosti koje kroz igru postupno prelazi u vještinu. Poticaji mogu biti različiti: vizualni (znakovi interpunkcije, klip kukuruza, glavica salate, zebra na zebri, čizma, pahuljice, lik iz bajke, zgrade, pisanica, metla, češalj, četka...), nevizualni (ritam u glazbi, ples, osjećaj ugođe i neugode ...) te likovno-kompozicijski elementi (kontrast crta po karakteru, ritam oblika). Nabrojani motivi nisu obvezni, bitno je odabrati onaj koji je blizak dječjem svijetu i koji kod učenika budi najjače emocije i želju za stvaranjem. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik (pjesme, priče, bajke), Priroda i društvo (zaštita okoliša, ponašanje u školi, zdravlje, blagdani, zima, kulturne ustanove, higijena), Matematika (vrste crta, geometrijski likovi), Vjeronauk (blagdani).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.II.2. Učenik se izražava slikanjem uz primjenu likovnog jezika.	• primjenjuje sigurne i pravilne postupke u rukovanju različitim slikarskim tehnikama te čišćenju alata, opreme i prostora • primjenjuje osnovne, izvedene i neutralne boje, tople i hladne boje te boje dobivene miješanjem • oblikuje vlastiti rad uvažavajući kompozicijska načela: ritam, ravnotežu i proporcije oblika • upotrebljava različit pritisak i položaj kista, dužinu poteza i nanos boje • koristi se slikarskim materijalima za prenošenje ideja, misli i osjećaja.

Poveznice sa ZJNPP	
Ključni sadržaji	
• likovni elementi • boja – osnovne, izvedene i neutralne boje, tople i hladne boje, simboličke boje, miješanje boja, promjena boje dodavanjem crne i bijele • plohe određene bojom i omeđene crtom • likovna područja – likovne tehnike • slikanje: akvarel, tempera, pastel, drvene bojice, kolaž (fotografije iz časopisa) • likovna načela • ritam oblika: ponavljanje i variranje po položaju, veličini i boji, izmjena oblika • ravnoteža na površini i u prostoru • proporcije • kontrast toplo - hladno • smještaj: vodoravno, uspravno, koso.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Ishod A.II.2 odnosi se na likovno područje slikanje i likovne elemente: boja (osnovne, izvedene i neutralne boje, miješanje boja) i ploha određena bojom i omeđena crtom. Učenici drugog razreda imaju skromna prethodna iskustva u slikanju. Ta iskustva su neujednačena, različita od učenika do učenika. Zato učitelj, pri uvođenju svake nove slikarske tehnike, zorno predočava rad s istom. Dok prezentira, obrazlaže kakav položaj ruke, položaj i debljina kista/bojice te uporaba i miješanje kojih boja omogućava lakše stvaranje slikanjem. Pojašnjava kako se mogu primijeniti kompozicijska načela: ritam, smještaj i ravnoteža oblika u prostoru. Pri uvođenju novih slikarskih tehnika vrlo je učinkovito i korištenje IKT. Jednim klikom miša na internetu se može pronaći i učenicima pokazati video o načinu ostvarivanja likovnog problema koji se obrađuje u nekoj nastavnoj jedinici. Učitelj također educira djecu da je pravilno korištenje te čistoća slikarskog pribora i radnog prostora njihova osobna odgovornost. Ozračje na satu treba biti izazovno i motivirajuće, treba dopustiti djeci da izraze razumijevanje svijeta na vlastiti način. U ovoj dobi učenici ne razumiju apstraktne pojmove i ne bave se stvarima koje ne mogu vidjeti ispred sebe. Zato ih, kao poticaji, najviše privlače različiti motivi iz svakodnevice: vizualni (jesensko lišće, svijeće, božićno drveće, rukavice, snjegovič, proljetni cvijet, pisanice, živi svijet u moru...), nevizualni (osjećaj topline i hladnoće, glasna i tiha glazba...) te likovno-kompozicijski elementi (ritam oblika; vodoravne, uspravne i kose plohe...). Ovo su samo neki od mnoštva motiva koji kod djece bude želju za stvaranjem. Učitelj treba istražiti što učenike zanima, a onda odabrati neki od poticaja kojim se najuspješnije može ostvariti određeni likovni problem. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik (pjesme, priče, bajke), Priroda i društvo (jesen, zima, proljeće, ljeto, tople i hladne, svijetle i tamne boje u prirodi; ritam u prirodnim pojavama i okolini; okoliš, zaštita okoliša; promet; blagdani i praznici), Matematika (geometrijski likovi), Glazbena kultura (ritam, glasno i tiho), Vjeronauk (blagdani), Sat razrednika (ponašanje u školi, osjećaji).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.II.3. Učenik se izražava monotipijom, modeliranjem i građenjem koristeći se likovnim jezikom.	• primjenjuje sigurne i pravilne postupke pri stvaranju skulpture i plošnog tiska te čišćenju alata, opreme i prostora • razlikuje i stvara skulpture različitih površina i oblika • oblikuje svoju skulpturu i uradak plošnog tiska primjenjujući kompozicijska načela: ritam, ravnotežu i proporcije • oblikuje jednostavnu vizualnu poruku • koristi se promatranjem i istraživanjem u pripremi za izradu skulpture i dizajna • eksperimentira različitim materijalima i alatima kako bi ostvario svoje ideje.
Poveznice sa ZJNPP	

Ključni sadržaji	
- likovni elementi - površina – hrapavo i glatko, površine sa sjajem i bez sjaja, ravne i zakrivljene površine - masa i volumen u prostoru - veće i manje, bliže i dalje, gore i dolje, ispred, između i iza, izvan i unutra, geometrijsko i slobodno, puno i prazno, gusto i rijetko, oblo i uglasto; reljef i puna plastika; vanjski i unutarnji prostor - likovna područja – likovne tehnike - grafika – otiskivanje šablona, monotipija - modeliranje i građenje – plastelin, glinamol, ambalaža, papir, plastika, alu-folija - likovna načela - ritam oblika – ponavljanje i variranje po položaju, veličini i boji, izmjena oblika - ravnoteža na površini i u prostoru - proporcije - smještaj: vodoravno, uspravno, koso.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Ishod A.II.3. podrazumijeva ovladavanje učenika jednostavnim vještinama u likovnom području građenja i modeliranja te grafike. Obuhvaća likovne elemente: površina (hrapavo i glatko, površine sa sjajem i bez sjaja, ravne i zakrivljene površine) te masu i volumen u prostoru. U stvaranju se trebaju primjenjivati kompozicijska načela: ritam oblika, ravnoteža na površini i u prostoru, proporcije te smještaj predmeta u prostoru. Učitelj jednostavnim riječima obrazlaže postupke pri modeliranju plastelinom/glinamolom, poučava o sigurnom korištenju škara i drugih alata, pojašnjava što i kako radi da bi zadovoljio zahtjeve kompozicijskih načela. Učenicima treba dati dovoljno vremena za eksperimentiranje i upravljanje novim alatima i medijima. Također, treba tražiti od njih da posvete pažnju pravilnom korištenju pribora te čistoći alata i radnog prostora. U ovoj dobi interes učenika za trodimenzionalnu konstrukciju je snažan i uživati će u izradi maski, kiparstvu od gline, izradi plakata, maketa i lutaka... Učitelj obilazi učenike dok rade i, ukoliko je potrebno, daje sugestije. Učenicima je potrebno objasniti da kreativni rad nije odustajanje i ponovno započinjanje rada, nego prilagođavanje i rekonponiranje kroz cijeli radni proces. Preporučeni motivi: vizualni (košara s kruhom, božićna čestitka, srce – znak za ljubav, karnevalska maska, neobični patuljak i div, vaza, plan mjesta, školjka, različiti plakati...), nevizualni (glazba, stroj iz mašte...) te različiti likovno-kompozicijski elementi (ritam oblika, smještaj objekata u prostoru...) “Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik (pjesme i priče vezane za blagdane, Valentinovo, maskare i sl.), Priroda i društvo (Dani kruha, Zanimanja, Moj zavičaj, Dan voda, Dan planeta Zemlja, Majčin dan), Matematika (odnosi veće-manje-jednako) i Vjeronauk (blagdani).	

PREDMETNO PODRUČJE: B/ Doživljaj i kritički stav	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.II.1. Učenik opisuje osobni doživljaj stvaranja te objašnjava ključne elemente nastajanja pojedinog rada.	- opisuje osobni doživljaj stvaranja različitih likovnih radova te obrazlaže svoje ideje i koncepte - imenuje različite vrste crta; osnovne, izvedene i neutralne boje; tople i hladne boje; karakteristike različitih oblika i njihove odnose na površini i u prostoru - interpretira likovni rad identificiranjem motiva i opisivanjem relevantnih detalja.
Poveznice sa ZJNPP	
Ključni sadržaji	
- likovni elementi - boja – osnovne, izvedene i neutralne boje, tople i hladne boje, simboličke boje, miješanje boja, promjena boje dodavanjem crne i bijele - plohe određene bojom i omeđene crtom	

- likovna područja – likovne tehnike
- slikanje: akvarel, tempera, pastel, drvene bojice, kolaž (fotografije iz časopisa)
- likovna načela
- ritam oblika: ponavljanje i variranje po položaju, veličini i boji, izmjena oblika
- ravnoteža na površini i u prostoru
- proporcije
- kontrast toplo - hladno
- smještaj: vodoravno, uspravno, koso
- osnovni pojmovi likovne terminologije
- tema, tehnika, odnos elemenata
- doživljaj djela.

Preporuke za ostvarenje ishoda

Ishod B.II.1. ostvaruje se usporedo sa ishodima A.II.1., A.II.2. i A.II.3. iz područja Stvaralaštvo i produktivnost. Može se provoditi na početku nastavnog sata, tijekom učeničkog stvaranja i po završetku rada.

Na početku nastavnog sata učitelj može provjeriti učenička znanja o crti i točki/boji/plohi/masi i volumenu, ovisno o tome koji su likovni elementi predviđeni za rad tom nastavnom jedinicom. Dovoljno je da učenik prepoznaje određene likovne elemente, uočava i imenuje karakteristike crta, likova i oblika te njihove na površini i u prostoru. Dok djeca rade, učitelj se kreće među njima, postavlja pitanja i, ako je potrebno, daje sugestije koje pomažu da se ponovno rasplamsa interes koji je splasnio ili ga ohrabri ako dijete misli da nije uspjelo u ostvarivanju zadatka. Učitelj treba osjetiti kada bi takva intervencija bila korisna, a kada ne. Dobro je također razgovarati o aspektima, npr. koliko dobro je vidjelo i interpretiralo određenu krivulju, oblik, boju ili raspoloženje. Pitanja trebaju biti osmišljena da izazovu vizualni, ponekad i kinestetički odgovor i stimulirati djecu na daljnju koncentraciju i uključenost: Sviđa mi se ta boja, kako si ju napravio?, Je li to bio tvoj najdraži džemper/haljina?, Je li imao neke šare?, Kako su izgledale?, Sjećaš li se u kojem su položaju bile tvoje noge kad si trčao?, Pokaži mi kako su izgledala usta psa kad je zarežao na tebe?, Nacrtaj prstom po zraku kako grančica krivuda/dugi pramen kose tvoje prijateljice/kapljicu vode koja se spušta niz umivaonik...

Po završetku rada učitelj može tražiti da učenik svojim riječima objasni koliko je uživao tijekom rada, što je i kako radio, u kojem dijelu se koristio svjetlim, a u kojem dijelu tamnim bojama, što bi u svom radu promijenio i sl.

Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.II.2. Učenik analizira vlastiti likovni rad i uratke drugih učenika te imenuje zajedničke elemente u umjetničkim djelima.	• analizira vlastiti likovni rad i radove drugih učenika opisujući uspješnost u prikazu teme i ostvarenju ideje te uloženi trud • imenuje temu, motiv, likovni sadržaj i tehniku u vlastitim i tuđim likovnim radovima.
Poveznice sa ZJNPP	

Ključni sadržaji

- likovni elementi
- boja – osnovne, izvedene i neutralne boje, tople i hladne boje, simboličke boje, miješanje boja, promjena boje dodavanjem crne i bijele
- plohe određene bojom i omeđene crtom
- likovna područja – likovne tehnike
- slikanje: akvarel, tempera, pastel, drvene bojice, kolaž (fotografije iz časopisa)
- likovna načela
- ritam oblika: ponavljanje i variranje po položaju, veličini i boji, izmjena oblika
- ravnoteža na površini i u prostoru
- proporcije
- kontrast toplo - hladno

• smještaj: vodoravno, uspravno, koso • osnovni pojmovi likovne terminologije • tema, tehnika, odnos elemenata • doživljaj djela.
Preporuke za ostvarenje ishoda
Ishod B.II.2. ostvaruje se usporedo sa ishodima A.II.1., A.II.2. i A.II.3. iz područja Stvaralaštvo i produktivnost. Može se provoditi na početku nastavnog sata i po završetku rada. Na početku nastavnog sata učitelj može pokazati fotografiju crteža, slike, skulpture i sl., ovisno o sadržaju te nastavne jedinice. Jednostavnim pitanjima provjerava uspješnost učenika u prepoznavanju teme, motiva, likovnih elemenata i sl. Dovoljno je da učenik prepozna određene likovne elemente, uočava i imenuje karakteristike crta, likova i oblika te njihove odnose na površini i u prostoru. Po završetku rada učitelj može tražiti da učenik svojim riječima usporedi svoj rad s radovima ostalih učenika, tko je bolje ostvario zadatak i zašto tako misli, što je slično a što različito, tko se osobito trudio, što mu se sviđa a što ne, što se moglo uraditi bolje itd. Učenici tako razvijaju sposobnost procjenjivanja dovršenosti radova i uočavanja kvalitativnih odnosa.

PREDMETNO PODRUČJE: C/ Umjetnost u kontekstu	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.II.1. Učenik povezuje iskustva i vještine stečene na satu likovne kulture s uočenim likovnim elementima u neposrednom okruženju.	• gradi upotrebljavajući vizualne elemente uočene u neposrednom okruženju • opisuje jednostavne vizualne znakove i poruke u svom okruženju: plakat, prometni znak, reklama i sl.
Poveznice sa ZJNPP	
Ključni sadržaji	
• unutrašnji i vanjski prostor (namještaj, zid, pod, stup, strop, krov...) otvoreni i zatvoreni prostor, (ulica, trg, park, most...) • uporabni predmeti, modni dizajn, nakit... • Ilustracija, čestitka, reklama, plakat, prometni znak.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učitelj potiče učenike da promatraju prirodu i izgrađene objekte u okolini i traži da opišu njihove vizualne karakteristike i prostornu organizaciju. Na početku sata može razgovarati s djecom, npr. o tome koji je unutrašnji a koji vanjski prostor njihove obiteljske kuće, koja je prostorija u kući veća, koja manja, kako su u prostorijama raspoređeni različiti predmeti, kako izgleda ulica, trg, park, most, kako izgledaju reklamni natpisi, plakati i prometni znakovi koje su vidjeli na ulici i sl. Važno je odabrati one sadržaje koji će kod učenika probuditi spoznaju da oblik može predstavljati umjetnička skulptura, muzejski eksponat, ali i bilo koji uporabni predmet. Učitelj potiče učenike da u svom stvaralačkom radu upotrijebe vizualne elemente koje su uočili u svojoj okolini. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik, Priroda i društvo i Matematika i s međupredmetnim temama: upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju) i Poduzetnost (organiziranjem likovnih izložbi, uređenje učionice, oslikavanje škole, uređenje školskog dvorišta).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.II.2. Učenik opisuje važnost i ulogu likovne umjetnosti te kulturno-umjetničke baštine.	• opisuje uočene vizualne elemente u animiranim filmovima, slikovnicama... te iskustvo i doživljaj nakon organiziranog posjeta kulturnom događaju • imenuje neka od likovno-umjetničkih zanimanja: dizajner, grafičar, fotograf, lutkar, kostimograf i sl. • identificira predmete bosanskohercegovačke i hrvatske kulturne baštine u neposrednom okruženju.

Poveznice sa ZJNPP	
Ključni sadržaji	
• crteži, slike, slikovnice, kipovi, stripovi, animirani film, fotografija, scenografija, kostimi glumaca, lutke u predstavama i sl • kulturno-umjetnički događaji: izložbe, kazališne i lutkarske predstave... • muzej, spomenici kulture, dekorativni i uporabni predmeti iz prošlosti i sl.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učitelj potiče učenike da gledaju animirane filmove, kazališne i lutkarske predstave, fotografije, da posjećuju kulturno-umjetničke događaje, muzeje... Ako postoji mogućnost, organizira se zajednički posjet razrednog odjela izložbi slika, muzeju, lutkarskoj predstavi i sl. Učitelj može organizirati i virtualni posjet koristeći internetske stranice domaćih i svjetskih kulturnih institucija. Učenicima savjetuje na što trebaju obratiti pozornost jer će kasnije iznijeti svoja zapažanja. Učitelj razgovara s učenicima o tome što su uočili i saznali, npr. kako se zove umjetnik koji izrađuje kostime, a kako umjetnik koji izrađuje predmete za scenu u predstavi, u koju boju su obučeni glumci koji manipuliraju lutkama u predstavi i zašto, kako su načinjene lutke, koji motivi prevladavaju na određenoj izložbi slika, kako izgledaju i kako su načinjeni predmeti koje su naši preci nekada koristili itd.	

OSNOVNA ŠKOLA

3. razred /70 nastavnih sati godišnje/

PREDMETNO PODRUČJE: A/ Stvaralaštvo i produktivnost	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.III.1. Učenik primjenjuje crtačke tehnike poštujući likovni zadatak i kompoziciju.	• ispravno koristi crte po toku i karakteru • ispravno koristi crtačke tehnike uz različite vizualne poticaje • koristi osobno iskustvo i doživljava pri stvaranju i korištenju crtačkih tehnika • oblikuje likovne cjeline i kompozicije na osnovu postavljenih zadataka.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-1.1.3 UMP-1.2.1
Ključni sadržaji	
• likovni elementi • točka, crta, vrste crta, smjer, osjetljivost i karakter crte • gradbene (strukturne) i obrisne (konturne) crte • kontrast crta po karakteru (suprotnost (kontrast) crta, meka crta, tvrda crta, debela crta, tanka crta, isprekidana crta) • likovno područje – likovne tehnike • crtanje: olovka, flomaster, ugljen, kemijska olovka • likovna načela • ritam oblika: ponavljanje i variranje po položaju, izmjena oblika • ravnoteža na površini • proporcije.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učitelji uvode učenike u korištenje pojmova koji su ključni za realizaciju likovnih zadataka te prilagođavaju interesima učenika i usklađuju s mogućnostima njihova napretka u radu. Učenici u trećem razredu trebaju upoznati predložene crtačke, ali i druge tehnike i materijale u skladu s mogućnostima realizacije. Učitelji usmjeravaju učenike na usvajanje finih motoričkih vještina (kontrolu alata i materijala, koordinaciju ruku i očiju, preciznost, pritisak, položaj i sl.). Likovno izražavanje treba nastajati kao individualni odgovor na tematske sadržaje. Učenici prepoznaju oblike izražavanja u likovnoj kulturi i uočavaju posebnosti i mogućnosti korištenja	

crtačkih tehnika. Na kraju trećeg razreda učenici mogu samostalno imenovati, opisivati, razlikovati i koristiti osnovna izražajna sredstva.

Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Priroda i društvo, Hrvatski jezik, Matematika i Glazbena kultura.

Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.III.2. Učenik se likovno i vizualno izražava korištenjem slikarskih tehnika.	• koristi samostalno u svom radu slikarske tehnike i pribor • razlikuje i koristi jarke i zagasite boje • koristi pri stvaranju kontrast svijetlih i tamnih, toplih i hladnih boja • kombinira boje pri stvaranju uz vizualne i nevizualne poticaje • izražava različite misli, ideje i doživljaje korištenjem slikarskih tehnika.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-1.1.3 UMP-1.2.2
Ključni sadržaji	
• likovni elementi • boja: osnovne, izvedene i neutralne boje, tople i hladne boje, simboličke boje, miješanje boja, promjena boje dodavanjem crne i bijele • plohe određene bojom i omeđene crtom • likovna područja – likovne tehnike • slikanje: akvarel, tempera, pastel, drvene bojice, kolaž (fotografije iz časopisa) • likovna načela • ritam oblika: ponavljanje i variranje po položaju, veličini i boji, izmjena oblika • ravnoteža na površini i u prostoru • proporcije • kontrast toplo - hladno • smještaj: vodoravno, uspravno, koso.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenici trebaju usvajati korištenje predloženih tehnika i materijala te likovnu terminologiju sukladno razini razumijevanja. Uočavanjem osobitosti materijala za slikanje i mogućnosti njihove uporabe potiče se učenike na različite istraživačke radnje i kreativnu igru. Maštovitom pričom, razgovorom, postavljanjem neobičnih pitanja i poticanjem učenika na izražavanje vlastitih ideja učitelj stvara ugodno ozračje za kreativni rad. Time se kod učenika oslobađa stvaralački duh pa će uspjeh u rješavanju zadanog likovnog problema biti veći. Poticaji mogu biti različiti: ono što učenici pričaju i slušaju (literarni i glazbeni sadržaji), vizualni, oblici i pojave u prirodi (jesensko lišće, snijeg u noći, rascvjetano stablo voćke, živi svijet u moru...), nevizualni odnosno ono što osjećaju (emocije misli i ideje...) prostor oko njih (društveno i urbano okruženje), te likovno-kompozicijski elementi (ritam oblika; vodoravne, uspravne i kose plohe...). Nabrojani motivi nisu obvezni. Bitno je odabrati onaj koji je blizak dječjem svijetu i koji kod učenika budi najjače emocije i želju za stvaranjem. Učitelj podučava učenike pravilnom korištenju te čistoći slikarskog pribora i radnog prostora, što će biti odraz osobne odgovornosti učenika na kraju sata likovne kulture. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik, Priroda i društvo, Matematika, Glazbena kultura, Tjelesna i zdravstvena kultura.	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.III.3. Učenik primjenjuje osobitosti likovnih materijala pri likovnom izražavanju u prostoru.	• poznaje osobitosti likovnih materijala za građenje i oblikovanje • koristi odnose mase i volumena u prostoru pri samostalnom stvaranju • uočava i razlikuje različite vrste tekstura • koristi odgovarajuće tehnike i alate pri stvaranju • oblikuje vlastiti uradak polazeći od postavljenog likovnog zadatka.

Poveznice sa ZJNPP	UMP-1.2.1
Ključni sadržaji	
- likovni elementi - površina: hrapavo i glatko, površine sa sjajem i bez sjaja, ravne i zakrivljene površine - masa i volumen u prostoru: veće i manje, bliže i dalje, gore i dolje, ispred, između i iza, izvan i unutra, geometrijsko i slobodno, puno i prazno, gusto i rijetko, oblo i uglasto; reljef i puna plastika; vanjski i unutarnji prostor - likovna područja – likovne tehnike - grafika: otiskivanje šablona, monotipija - modeliranje i građenje: plastelin, glinamol, ambalaža, papir, plastika, alu-folija - likovna načela - ritam oblika: ponavljanje i variranje po položaju, veličini i boji, izmjena oblika - ravnoteža na površini i u prostoru - proporcije - smještaj: vodoravno, uspravno, koso.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenici u trećem razredu još uvijek su fazi upoznavanja tehnika i postupaka razvijanja finih motoričkih vještina i likovnog izražavanja korištenjem površine, mase i volumena u prostoru. Zato je upoznavanje sa svakom pojedinom kiparskom tehnikom i tehnikom plošnog tiska poželjno započeti učiteljevom demonstracijom. Učitelj jednostavnim riječima obrazlaže postupke tiska i modeliranja. Poticaji i motivi za stvaranje mogu biti prirodni oblici iz neposredne okoline, kulturna baština, ornamenti i predmeti iz prošlosti hrvatskog naroda te nevizualni poticaji (emocije, osjeti, glazba,...). Učitelj potiče učenike na korištenje što većeg broja tehnika i postupaka te na istraživanje njihovih mogućnosti. Usmjeravanjem učenika na samostalno, originalno i promišljeno likovno izražavanje ostvaruju se preduvjeti da likovna vrijednost površine bude primarna u odnosu na opisno predstavljanje predmeta i pojava. Pravilnim tematskim usmjeravanjem i planiranjem učenici će dobiti mogućnost inovativnog izražavanja i uporabe materijala razvijajući simboličko izražavanje likovno tehničkim sredstvima. Potrebno je podučiti učenike da je pravilno korištenje te čistoća pribora i radnog prostora učenička osobna zadaća i odgovornost. Likovno tehnički materijali i tehnike prostorno-plastičkoga oblikovanja: glina, glinamol, plastelin, papir, karton, mekani lim (alufolija), papirna ambalaža, drveni otpadni materijali. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik, Priroda i društvo i Matematika i s međupredmetnim temama: upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju) i Poduzetnost (organiziranjem likovnih izložbi, uređenje učionice, oslikavanje škole, uređenje školskog dvorišta).	

PREDMETNO PODRUČJE: B/ Doživljaj i kritički stav	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.III.1. Učenik opisuje vlastiti likovni i vizualni uradak i doživljaj stvaranja.	- opaža i istražuje materijale, postupke, likovne elemente i načela stvaranja - opisuje različite likovne tehnike i sredstva u vlastitom radu - istražuje i opisuje različite oblike vlastitog likovnoga izražavanja - povezuje likovno djelo s osobnim iskustvom i doživljajem.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-2.3.1
Ključni sadržaji	
- likovni elementi - točka, crta, vrste crta, smjer, osjetljivost i karakter crte - gradbene (strukturne) i obrisne (konturne) crte - kontrast crta po karakteru (suprotnost (kontrast) crta, meka crta, tvrda crta, debela crta, tanka crta, isprekidana crta) - boja: osnovne, izvedene i neutralne boje, tople i hladne boje, simboličke boje, miješanje boja, promjena boje dodavanjem crne i bijele	

• likovna područja – likovne tehnike • slikanje: akvarel, tempera, pastel, drvene bojice, kolaž (fotografije iz časopisa) • likovna načela • ritam oblika: ponavljanje i variranje po položaju, veličini i boji, izmjena oblika • ravnoteža na površini i u prostoru • proporcije • kontrast toplo - hladno • smještaj: vodoravno, uspravno, koso • osnovni pojmovi likovne terminologije • tema, tehnika, odnos elemenata • doživljaj djela.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Ishod B.III.1. ostvaruje se usporedo sa ishodima A.III.1., A.III.2. i A.III.3. iz područja Stvaralaštvo i produktivnost. Učenik može istraživati i upoznavati umjetnička djela tijekom procesa stvaranja, opisivanjem prije ili nakon završenog samostalnog stvaralačkog rada. Upoznaje i istražuje djela iz različitih područja likovnih i vizualnih umjetnosti. Učitelji demonstriranjem odabranih djela iz likovne umjetnosti potiču učenike na istraživanje i primjenu uočenog u osobnom likovnom izražavanju. Tijekom razgovora učitelj potiče učenike da izraze osobni doživljaj stvaranja, ali pritom ne utječe na njegov osobni stav i integritet. Važno je učenike poticati na sudjelovanje na razrednim, školskim izložbama, tematskim natjecanjima kao i projektima u kojima ima priliku razvijati socijalne vještine. Upoznavanjem upotrebe suvremenih tehnologija u likovnoj umjetnosti učenici mogu brže stjecati kompetencije za prezentiranje odabranih primjera likovnih i vizualnih uradaka.	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.III.2. Učenik opisuje i uspoređuje svoj likovni i vizualni uradak s uradcima vršnjaka i umjetničkim djelima po zadanim kriterijima.	• definira temu, motiv i likovnu tehniku u svom i tuđem likovnom uratku • analizira različita likovna i vizualna djela izražavajući osobni stav • primjenjuje odgovarajući likovni jezik u opisu svoga i vršnjačkoga stvaranja te opisu umjetničkih djela.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-2.3.1 UMP-2.3.3
Ključni sadržaji	
• slikanje: akvarel, tempera, pastel, drvene bojice, kolaž (fotografije iz časopisa) • likovna načela • ritam oblika: ponavljanje i variranje po položaju, veličini i boji, izmjena oblika • ravnoteža na površini i u prostoru • proporcije • kontrast toplo - hladno • smještaj: vodoravno, uspravno, koso • unutrašnji i vanjski prostor (namještaj, zid, pod, stup, strop, krov...), otvoreni i zatvoreni prostor, (ulica, trg, park, most...) • uporabni predmeti, modni dizajn, nakit • ilustracija, čestitka, reklama, plakat, prometni znak... • osnovni pojmovi likovne terminologije • tema, tehnika, odnos elemenata • doživljaj djela • likovni problem • tehnička izvedba • kompozicijski sklad • originalnost.	

Preporuke za ostvarenje ishoda
Ishod B.III.2. ostvaruje se usporedo sa ishodima A.III.1., A.III.2. i A.III.3. iz područja Stvaralaštvo i produktivnost te sadržajem ishoda C.III.1. iz područja Umjetnost u kontekstu. Učitelj motivira učenike na iznošenje vlastitog mišljenja, verbalizaciju likovnog doživljaja, dijalog i prihvaćanje tuđeg mišljenja. Važno ih je poučiti da njihovo mišljenje treba biti utemeljeno na poznavanju sadržaja i likovnog jezika. Ovakav pristup i usporedba likovnih i vizualnih uradaka ima za cilj aktivan i svjestan doživljaj koji će biti temeljen na pravilnoj percepciji, komunikacijskim vještinama i dovoljno razvijenim kritičkim mišljenjem učenika. Opis i usporedba se mogu koristiti u svim fazama i utječe na sposobnost promjena u stvaranju, procjene završetka rada i uočavanje kvalitativnih odnosa. Kada učenik može slobodno i argumentirano iznositi svoje mišljenje, bit će spreman i prihvaćati tuđe mišljenje i sugestije drugih i primijeniti u svom radu. Preporučuje se upoznavanje originalnih umjetničkih djela, lokacija, građevina i kulturnih spomenika kroz terensku nastavu te korištenje IKT-a u nastavi.

PREDMETNO PODRUČJE: C/ Umjetnost u kontekstu	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.III.1. Učenik uočava i interpretira povezanost likovnih uradaka i vizualne okoline u neposrednom okruženju.	• uočava povezanost sadržaja kroz funkciju i estetiku • kreira likovni uradak tematski povezan s neposrednim okruženjem • definira likovni uradak kao oblik komunikacije u vlastitom i tuđem stvaranju • oblikuje njemu blizak prostor (crtežom ili maketom).
Poveznice sa ZJNPP	UMP-2.3.3 UMP-2.3.5
Ključni sadržaji	
• unutrašnji i vanjski prostor (namještaj, zid, pod, stup, strop, krov...), otvoreni i zatvoreni prostor, (ulica, trg, park, most...) • uporabni predmeti, modni dizajn, nakit • ilustracija, čestitka, reklama, plakat, prometni znak...	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učitelji usmjeravaju učenike i organiziraju aktivnosti istraživanja neposrednog okruženja, užeg zavičaja. Učenici kroz likovno izražavanje i kreativnu igru istražuju na koji način su okolni prostor i građevine povezani sa sadržajima koje su usvojili, prepoznaju i opisuju vizualne i funkcionalne karakteristike te predlažu idejno oblikovanje određenog javnog prostora za neku uporabu. Moguće je uraditi plan naselja, maketu okolnog prostora, skicu idejnog rješenja,... Učitelj treba učenike upoznati i s povijesnim činjenicama i legendama koje su u svezi s urbanom cjelinom ili građevinom koju posjećuju. Važno je da stječu znanja o upotrebi i razlikama tradicionalnih i suvremenih predmeta, odjeće te opisuju primjere originalnih i funkcionalnih rješenja. Učenicima se kroz primjere vizualnih znakova (prometnih znakova, reklama,...) zorno pojašnjava vizualna komunikacija u javnom prostoru. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik, Glazbena kultura, Tjelesna i zdravstvena kultura i s međupredmetnim temama: upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju) i Poduzetnost (organiziranjem likovnih izložbi, eko sekcija, uređenje učionice, oslikavanje škole, uređenje školskog dvorišta).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.III.2. Učenik analizira povezanost likovnih i vizualnih umjetnosti i životnog okruženja.	• izražava likovnim i vizualnim pojmovima doživljaj prostora u kojem svakodnevno boravi i radi • predlaže idejna rješenja javnog prostora oblikovanjem • uspoređuje i stvara vizalni uradak kroz odnose slika i tekstova.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-2.3.3
Ključni sadržaji	

- crteži, slike, slikovnice, kipovi, stripovi, animirani film, fotografija, scenografija, kostimi glumaca, lutke u predstavama i sl
- kulturno-umjetnički događaji: izložbe, kazališne i lutkarske predstave
- muzej, spomenici kulture, dekorativni i uporabni predmeti iz prošlosti i sl.

Preporuke za ostvarenje ishoda

Učitelj organiziranjem izvanučioničke nastave, odlascima u kino (animirani film), kazališnim i lutkarskim predstavama, izložbama fotografija, muzeja stvara preduvjete da učenici prepoznaju i imenuju različite sadržaje iz svoje okoline kao produkt likovnog i vizualnog izražavanja. Uključivanjem učenika u aktivnosti različitih kulturno-umjetničkih radionica te posjetima umjetničkom ateljeu, arhitektonskom ili dizajnerskom ateljeu postiže da učenik može navoditi konkretne primjere različitih oblika umjetničkog izražavanja.

Preporučuje se i posjet umjetniku i razgovor ili prezentacija o odabranom umjetniku iz užeg zavičaja s ciljem razvoja svijesti o ulozi umjetnika u društvu i važnosti umjetnosti.

Učenike treba poticati na aktivno, korisno i kreativno korištenje slobodnog vremena, posjećivanje kulturnih i umjetničkih događaja te razvoj odgovornosti prema suvremenoj kulturi i umjetničkom nasljeđu.

Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik, Glazbena kultura, Tjelesna i zdravstvena kultura i s međupredmetnim temama: upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju) i Poduzetnost (organiziranjem likovnih izložbi, eko sekcija, uređenje učionice, oslikavanje škole, uređenje školskog dvorišta).

OSNOVNA ŠKOLA

4. razred /70 nastavnih sati godišnje/

PREDMETNO PODRUČJE: A/ Stvaralaštvo i produktivnost	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.IV.1. Učenik primjenjuje različite vrste crta u vlastitom radu.	• primjenjuje crte pri vlastitom likovnom izražavanju • koristi i jasno izražava crtačku teksturu • demonstrira precizne motoričke vještine • služi se osnovnim sredstvima i principima likovne umjetnosti.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-1.2.1 UMP-1.2.2
Ključni sadržaji	
• točka i crta • značenje crta: odnos obrisa i građe (konturne i strukturne crte) • crtačka tekstura (skupljeno, raspršeno).	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenici u četvrtom razredu u procesu stvaranja i izražavanja crtanjem utvrđuju poznavanje osnovnih principa i elemenata kompozicije. U procesu stvaranja koriste obrisne i strukturne crte, skupljeno-raspršeno u svrhu realizacije ideje jasno ističući formalne vrijednosti likovne cjeline. U stvaralačkom procesu je izuzetno važna samostalnost upotreba crta po značenju, odnosa obrisa i građe te vježbanje finih motoričkih vještina. Tematski poticaji se dijele na : poticaje koji nastaju pričanjem i slušanjem, poticaje temeljene na osjećajima, poticaje iz vizualnog okruženja. Uočavanjem posebnosti materijala te njihove mogućnosti upotrebe potiče se primjenom različitih istraživačkih postupaka i kreativnih igara. Učenik se u radu potiče na samostalan izbor likovnih elemenata i principa kojima će se likovno izražavati. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik, Priroda i društvo, Matematika.	

Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.IV.2. Učenik istražuje i izražava se slikarskim i grafičkim tehnikama pri likovnom i vizualnom izražavanju.	• uočava i likovno se izražava tonskim stupnjevanjem boja • koristi kontrast kromatsko-akromatski i komplementarni odnos boja pri likovnom i vizualnom stvaranju • koristi se likovnim i vizualnim pojmovima pri stvaranju • izražava slikarske teksture bojom, potezom i mrljom kao dijelom površine.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-1.2.1 UMP-1.2.2
Ključni sadržaji	
• boja, tonsko stupnjevanje boja • kontrast kromatsko-akromatsko • komplementarni kontrast • ploha: modelacija i modulacija (ploha, tonsko i kolorističko slikanje) • grafika: monotipija, kartonski tisak.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenici u četvrtom razredu trebaju upoznati predložene, ali i druge slikarske i grafičke tehnike i materijale u skladu s mogućnostima realizacije. Likovni jezik i terminologija se usvajaju kroz komunikaciju s učiteljem, učenici prepoznaju, imenuju i opisuju materijale, tehnike i alate. Uočavanje posebnosti materijala te njihove mogućnosti upotrebe potiče se primjenom različitih istraživačkih postupaka i kreativnih igara. Učitelji usmjeravaju pažnju ka savjesnom i planskom istraživanju različitih vrsta papira i slikarskih tehnika. Učenici nadograđuju znanja o slikarskim tehnikama i postupcima, realiziraju ideje i koriste likovni jezik. Učenike treba usmjeravati na samostalno, promišljeno i originalno likovno izražavanje pri čemu likovna vrijednost postupno preuzima primat u odnosu na opisno predstavljanje predmeta i pojava. Odabirom tematskih poticaja učitelj će učenike usmjeriti na inovativno likovno i simboličko izražavanje. Ostvarenje ishoda se može pratiti kroz individualni napredak pri uporabi likovnih slikarskih sredstava, razvoj radnih navika, organizaciju radnog prostora, urednost u radu, održavanje pribora za rad i suradnju s drugima u radu. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik, Priroda i društvo, Glazbena kultura, Matematika i s međupredmetnim temama: upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju) i Poduzetnost (neverbalna komunikacija).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.IV.3. Učenik istražuje i koristi različite likovne materijale i postupke za oblikovanje u prostoru.	• prepoznaje i primjenjuje različite plastične teksture kao sastavne dijelove površine, mase i prostora • izražava se kroz suprotnosti punog i praznog prostora • oblikuje vlastiti rad koristeći fine motoričke vještine i dosljednost pri realiziranju likovnoga zadatka.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-1.2.1 UMP-1.2.2
Ključni sadržaji	
• masa i volumen u prostoru • kontrast punog i praznog prostora • visoki, niski i udubljeni reljef (kiparstvo) • plošno istanjena masa, ravnoteža (puna plastika, mobil, ravnoteža)	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenici su usvojili likovne principe i kompozicijske elemente za stvaranje oblika i odnosa mase u prostoru. U stvaralačkom procesu i izražavanju koriste likovni jezik polazeći od opažanja različitih odnosa (odnose cjelina i odnose elemenata unutar cjeline).	

Materijali i tehnike koji se preporučuju za likovno stvaranje su: glina, glinamol, papir-plastika, ambalaža, alu-folija, kaširani papir. Učenici samostalno prepoznaju, imenuju i opisuju materijale, tehnike i alate za likovno i vizualno stvaranje. Uočavaju specifičnosti i mogućnosti upotrebe različitih materijala te primjenjuju različite istraživačke postupke i kreativnost u stvaranju. Ostvarenje ishoda se može procjenjivati kroz napredak učenika pri upotrebi likovnih materijala, radne navike, organiziranost radnog prostora, urednost pri radu i suradnjom s drugima. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Priroda i društvo, Matematika i s međupredmetnim temama: Upotreba informacijske i komunikacijske tehnologije (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju).

PREDMETNO PODRUČJE: B/ Doživljaj i kritički stav	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.IV.1. Učenik opisuje likovno i vizualno umjetničko djelo povezivanjem osobnog doživljaja, likovnoga jezika i tematskog sadržaja djela u cjelini.	• istražuje umjetnička djela i različite vrste likovnih i vizualnih umjetnosti • opisuje umjetničko djelo primjenom odgovarajućih likovnih termina • opisuje osobni doživljaj djela usporedbom sa osobnim iskustvom.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-2.3.2 UMP-2.3.3
Ključni sadržaji	
• točka i crta • značenje crta: odnos obrisa i građe (konturne i strukturne crte) • crtačka tekstura (skupljeno, raspršeno) • boja, tonsko stupnjevanje boja • kontrast kromatsko-akromatsko • komplementarni kontrast • ploha: modelacija i modulacija (ploha, tonsko i kolorističko slikanje) • grafika: monotipija, kartonski tisak • masa i volumen u prostoru • kontrast punog i praznog prostora • visoki, niski i udubljeni reljef (kiparstvo) • plošno istanjena masa, ravnoteža (puna plastika, mobil, ravnoteža) • osnovni pojmovi likovne terminologije • tema, tehnika, odnos elemenata • doživljaj djela.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenik može istraživati i upoznavati umjetnička djela tijekom procesa stvaranja, opisivanjem prije ili nakon završenog samostalnog stvaralačkog rada. Učenici imenuju likovna područja, postupke, materijale i tehnike nastavno na znanje usvojeno u prethodnom razredu, usmjeravajući se prema samostalnom istraživanju i primjeni naučenog u svom radu. Učitelj potiče učenike na samostalno iznošenje mišljenja tijekom rada. Tako ih se usmjerava prema postignuću osobnog zadovoljstva zbog realiziranja ideje koristeći likovna sredstva. Učitelji demonstriranjem odabranih djela iz likovne umjetnosti potiču učenike na istraživanje i primjenu uočenog u osobnom likovnom izražavanju. Tijekom razgovora učitelj potiče učenike da izraze osobni doživljaj stvaranja, ali pritom ne utječe na njegov osobni stav i integritet. Važno je učenike poticati na sudjelovanje na razrednim, školskim izložbama, tematskim natjecajima kao i projektima u kojima ima priliku razvijati socijalne vještine. Upoznavanjem upotrebe suvremenih tehnologija u likovnoj umjetnosti učenici mogu brže stjecati kompetencije za prezentiranje odabranih primjera likovnih i vizualnih uradaka. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik.	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.IV.2. Učenik opisuje vlastiti doživljaj stvaranja i uspoređuje svoj likovni i vizualni uradak s vršnjacima.	• koristi odgovarajuće likovne pojmove u opisu vlastitoga i tuđeg likovnoga i vizualnoga uratka • poznaje različite oblike likovnoga izražavanja u vlastitom i tuđem likovnom i vizualnom stvaranju

	definira i iznosi osobni kritički stav na temelju zadanih kriterija.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-2.3.2
Ključni sadržaji	
- točka i crta - značenje crta: odnos obrisa i građe (konturne i strukturne crte) - crtačka tekstura (skupljeno, raspršeno) - boja, tonsko stupnjevanje boja - kontrast kromatsko-akromatsko - komplementarni kontrast - grafika: monotipija, kartonski tisak - masa i volumen u prostoru - kontrast punog i praznog prostora - visoki, niski i udubljeni reljef (kiparstvo) - plošno istanjena masa, ravnoteža (puna plastika, mobil, ravnoteža) - osnovni pojmovi likovne terminologije - tema, tehnika, odnos elemenata - doživljaj djela - likovni problem - tehnička izvedba - kompozicijski sklad - originalnost.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Ishod B.IV.2. ostvaruje se usporedo sa ishodima A.IV.1., A.IV.2. i A.IV.3. iz područja Stvaralaštvo i produktivnost. Učitelj predstavlja odabrana djela iz likovne umjetnosti i potiče učenike na samostalno istraživanje i primjenu uočenog u vlastitom radu. Ovako se može motivirati učenike na iznošenje vlastitog mišljenja, verbalizaciju likovnog doživljaja, dijalog i prihvaćanje tuđeg mišljenja. Na početku nastavnog sata učitelj može pokazati fotografiju crteža, slike, skulpture i sl., ovisno o sadržaju te nastavne jedinice. Jednostavnim pitanjima provjerava uspješnost učenika u prepoznavanju teme, motiva, likovnih elemenata i sl. Potrebno je da učenik prepoznaje i imenuje određene likovne elemente, njihove karakteristike i odnose kako na površini tako i u prostoru. Važno ih je podučiti da njihovo mišljenje treba biti utemeljeno na poznavanju sadržaja i likovnog jezika. Ovakav pristup i usporedba likovnih i vizualnih uradaka ima za cilj aktivan i svjestan doživljaj koji će biti temeljen na pravilnoj percepciji, komunikacijskim vještinama i dovoljno razvijenim kritičkim mišljenjem učenika. Opis i usporedba se mogu koristiti u svim fazama i utječe na sposobnost promjena u stvaranju, procjene završetka rada i uočavanje kvalitativnih odnosa. Kada učenik može slobodno i argumentirano iznositi svoje mišljenje, bit će spreman i prihvaćati tuđe mišljenje i sugestije drugih i primijeniti u svom radu. Preporučuje se upoznavanje originalnih umjetničkih djela, lokacija, građevina i kulturnih spomenika kroz terensku nastavu te korištenje IKT-a u nastavi. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik.	

PREDMETNO PODRUČJE: C/ Umjetnost u kontekstu	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.IV.1. Učenik istražuje i interpretira povezanost likovnoga djela i vizualne okoline.	- analizira funkcionalnost i estetiku predmeta u svakodnevnoj uporabi - koristi različite vrste vizualnih znakova i likovno oblikovanje poruke - primjenjuje osnove vizualne pismenosti na primjerima iz stvarnog okruženja - istražuje kulturnu baštinu u neposrednom okružju.

Poveznice sa ZJNPP	UMP-2.3.3
Ključni sadržaji	
• unutrašnji i vanjski prostor (namještaj, zid, pod, stup, strop, krov...), otvoreni i zatvoreni prostor, (ulica, trg, park, most...) • uporabni predmeti, modni dizajn, nakit • ilustracija, čestitka, reklama, plakat, prometni znak.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učitelji organiziraju posjete značajnim objektima i urbanističkim cjelinama u neposrednom okruženju. Istraživanjem svoga životnog prostora i prirodnog okruženja učenik povezuje umjetničko i uporabno, odnosno funkcionalnost predmeta. Značajno je uočavanje vizualnih znakova i povezivanje s porukama koje šalju promatračima. Važno je podučavati učenike prepoznati tradicijske predmete i povezati ih s društvenim kontekstom. Važno ih je poticati na razumijevanje svih oblika umjetničkog izražavanja kao estetsku vrijednost u životu pojedinca ili zajednice te postojanju estetskog neukusa (kiča). Osim razvoja kritičkog stava i mišljenja, učenici uče o društvenom, kulturnom i povijesnom kontekstu nastanka djela/građevine, na način prihvatljiv njihovoj dobi. Usmjerenim istraživačkim radom treba nastojati razvijati svijest o kulturnom nasljeđu i identitetu učenika i zajednice. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Priroda i društvo, Hrvatski jezik i s međupredmetnim temama: Građanski odgoj i obrazovanje (individualni identitet, različitosti, uređenje školskog dvorišta), Poduzetnost (organiziranje izložbi), te upotrebe IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju).	

OSNOVNA ŠKOLA

5. razred /35 nastavnih sati godišnje/

PREDMETNO PODRUČJE: A/ Stvaralaštvo i produktivnost	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.V.1. Učenik oblikuje i izražava ideje temeljene na osobnim osjećajima, iskustvima i mislima služeći se likovnim i vizualnim jezikom.	• izražava ideje likovnim i vizualnim stvaranjem • koristi usmjereno opažanje u stvaralačkom radu • oblikuje vlastiti rad služeći se informacijama, mislima, iskustvima i osjećajima • odabire ideju koju realizira likovnim i vizualnim izražavanjem • upoznaje pojmove i forme oblikovanja u funkciji likovne i vizualne umjetnosti.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-1.1.1 UMP-1.1.2 UMP-1.1.3
Ključni sadržaji	
• točka i crta: različiti načini grupiranja točaka i crta (rasteri, slobodan raspored) • boja: čistoća boje; valeri boja; simbolika i asocijativnost boja; optičko miješanje (mrlja, potez, raster, optičko miješanje boja) • masa i volumen u prostoru: linijski istanjena masa (crta u prostoru, prostorni crtež); tlocrt (tlocrt, zid, stup, krov).	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
U petom razredu učenici ovladavaju likovnim i kompozicijskim elementima na način da povezuju i uočavaju sličnosti i razlike na likovnoj cjelini. Sada se jasnije ističe likovni problem u odnosu na tematski sadržaj. Od učenika se očekuje da pokažu veću sposobnost analize pojedinačne linije, boje, plohe, oblika, ali i da razviju sposobnost povezivanja elemenata u određenu (kompoziciju) cjelinu. Cilj je da učenici prepoznaju postojanje, uoče i shvaćaju da je cjelina skup određenih elemenata koji imaju vrijednosti koje se ističu i međusobno povezuju. Učitelji odabiru teme koje će naglašavati likovni problem, npr. dominantne boje, ritam, smjer,... Maštovitim pripovijedanjem, razgovorom, postavljanjem neobičnih pitanja i poticanjem učenika na izražavanje vlastitih ideja učitelj stvara ugodno ozračje za kreativni rad. Time se oslobađa stvaralački duh učenika pa će i uspjeh u rješavanju zadanog likovnog problema biti veći. Učenik upoznaje i druge relevantne likovne pojmove ako učitelj smatra da mu mogu pomoći u realizaciji vlastite ideje. Učenika se u radu potiče na samostalan odabir likovnih elemenata i načela kojima će se likovno izražavati. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik, Priroda i društvo i Matematika. i s međupredmetnim temama: Poduzetnost, Građanski odgoj (kreacije odjeće, lutkarske i razne predstave) i upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.V.2. Učenik razvija fine motoričke vještine korištenjem različitih likovnih materijala i postupaka u likovnom stvaranju.	• istražuje likovne materijale i postupke za likovno stvaranje • upoznaje karakteristike i postupke uporabe likovnih materijala • primjenjuje stečene vještine pri likovnom izričaju.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-1.1.2 UMP-1.1.3
Ključni sadržaji	
• materijali i tehnike • crtanje: olovka, ugljen, kreda, flomaster, tuš, pero, kist, lavirani tuš • slikanje: akvarel, gvaš, tempera, flomasteri, kolaž papir, kolaž iz časopisa • prostorno-plastički: glina, glinamol, papir-plastika.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	

Učenici u petom razredu su u na prelazu iz razredne u predmetnu nastavu. Učitelj usmjerava učeničku pažnju na području likovnog izražavanja crtanjem, slikanjem i oblikovanjem ka svjesnom i planskom istraživanju različitih vrsta papira, crtačkih, slikarskih i tehnika i materijala za oblikovanje. Likovna terminologija se usvaja kroz dijalog s učiteljem koji koristi likovni jezik prilagođen učeničkom uzrastu i razumijevanju. Učenici postaju svjesni postupaka potrebnih za izvršavanje zadatka, a pritom spontano razvijaju finu motoriku. Učitelj također educira djecu da je pravilno korištenje te čistoća slikarskog, kiparskog i drugog pribora i radnog prostora njihova osobna odgovornost. Učenici na kraju petog razreda koriste likovni jezik i terminologiju, prepoznaju, imenuju i opisuju materijale, tehnike i alate.

Učitelji usmjeravaju učenike da ovladaju finim motoričkim vještinama (kontrola alata i materijala, koordinacija ruku i očiju, preciznost, pritisak, položaj i sl.). Učenici se prilagođavaju podlozi, poznaju koja vrsta papira odgovara za ugljen, a koja za tuš. Po mogućnosti poželjno je isprobati oblikovanje medalje u plitkom reljefu tehnikom oduzimanja u gipsu. Učenici na kraju petog razreda koriste likovni jezik i terminologiju, prepoznaju, imenuju i opisuju materijale, tehnike i alate.

Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: (Priroda i društvo, Hrvatski jezik, Tjelesna i zdravstvena kultura, Glazbena kultura i s međupredmetnim temama: Poduzetnost i upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju).

Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.V.3. Učenik koristi novomedijske tehnologije i usklađuje njihove tehničke mogućnosti s principima likovnog i vizualnog jezika.	• koristi digitalni fotografski aparat za bilježenje sadržaja iz okoline • koristi vizualni opažaj pri likovnom izražavanju • kombinira slike i tekst pri stvaranju stripa i animiranog filma.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-1.1.2 UMP-1.1.3 UMP-1.2.1

Ključni sadržaji

- fotografija
- kadar
- strip
- animirani film.

Preporuke za ostvarenje ishoda

Usvajanje znanja o likovnom jeziku, kao i vladanje likovnim tehnikama su temelji na kojima počiva kreativni proces, stoga je potrebno poticati učenika da prethodno stečena znanja i vještine kanaliziraju u stvaranje osobnog likovnog izričaja kao i izgrađivanju osjećaja za estetiku, rješavajući različite likovne probleme kroz praktične radove.

Kreativan rad treba da sadrži kompleksne zadatke, potiče divergetno mišljenje, percepciju i interpretaciju. Rješavanjem likovnih problema učenici razvijaju sposobnosti praktičnoga oblikovanja i donošenja estetskih prosudba i odluka te na taj način oblikuju likovni govor.

Učenici digitalnim fotoaparatom bilježe sadržaje iz okoline koristeći znanje o kadru, planu, kompoziciji i ostalim elementima likovnog jezika. Pri snimanju fotografija vježba vizualni opažaj usmjeravajući pažnju na različite odnose unutar cjeline. Ovaj ishod se ostvaruje u skladu s tehničkim mogućnostima škole i učenika. Učenici mogu raditi u paru ili skupinama pri čemu se zajednički služe dostupnom tehnologijom.

Preporučuje se upotreba IKT-a.

Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnog predmeta Hrvatski jezik (medijska kultura) i s međupredmetnim temama: Poduzetnost (likovne izložbe s motivirajućim porukama), Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju).

PREDMETNO PODRUČJE: B/ Doživljaj i kritički stav

Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.V.1. Učenik analizira likovno i vizualno djelo.	• opisuje umjetničko djelo kao cjelinu i povezuje s vlastitim iskustvom, mislima i osjećajima • pronalazi različite mogućnosti realizacije ideje materijalima i likovnim jezikom • opisuje osobne doživljaje stvaranja (ideje, poticaje, poruke) • izražava razinu zadovoljstva pri stvaralačkom procesu.

Poveznice sa ZJNPP		UMP-2.3.2 UMP-2.3.1
Ključni sadržaji		
• točka i crta: različiti načini grupiranja točaka i crta (rasteri, slobodan raspored) • boja: čistoća boje; valeri boja; simbolika i asocijativnost boja; optičko miješanje (mrlja, potez, raster, optičko miješanje boja) • masa i volumen u prostoru: linijski istanjena masa (crta u prostoru, prostorni crtež); tlocrt (tlocrt, zid, stup, krov) • fotografija • kadar • strip • animirani film • crtanje: olovka, ugljen, kreda, flomaster, tuš, pero, kist, lavirani tuš • slikanje: akvarel, gvaš, tempera, flomasteri, kolaž papir, kolaž iz časopisa • prostorno-plastički: glina, glinamol, papir-plastika • osnovni pojmovi likovne terminologije • tema, tehnika, odnos elemenata • doživljaj djela.		
Preporuke za ostvarenje ishoda		
Ishod B.V.1. ostvaruje se usporedo sa ishodima A.V.1., A.V.2. i A.V.3. iz područja Stvaralaštvo i produktivnost. Može se provoditi na početku nastavnog sata, tijekom učeničkog stvaranja i po završetku rada. Učenike se usmjerava prema postizanju osjećaja osobnog zadovoljstva zbog realizacije ideje uporabom likovnog i vizualnog sredstva. Na početku nastavnog sata učitelj može provjeriti učenička znanja o crti i točki/boji/plohi/masi i volumenu, ovisno o tome koji su likovni elementi predviđeni za rad tom nastavnom jedinicom. Dovoljno je da učenik prepozna i imenuje određene likovne elemente te da ukazuje na njihove karakteristike i odnose kako na površini tako i u prostoru. Tijekom učeničkog stvaranja učitelj može postaviti nekoliko pitanja učeniku, npr. koje će crte koristiti da bi prikazao određeni objekt, kako će dobiti svjetliju/tamniju boju, koji je predmet u stvarnosti veći, kako izraziti objekte u prostoru i sl. Tijekom razgovora učitelj potiče učenike da izraze osobni doživljaj stvaranja, ali pritom pazi da ne utječe na njegovu individualnost i usredotočenost na rad. Učenici petog razreda prelaze iz percepcije sadržaja u doživljaj likovne umjetnosti kao istraživačkog procesa promatranja, asocijacija i otkrivanja likovnog principa. Izuzetno je važno da učitelj ne inzistira na jednom očekivanom shvatanju već da učenike potiču na iznošenje osobnog mišljenja i samoprocjenu. Tijekom izvođenja projektne nastave, učenik kroz različite projektne zadatke istražuje i upoznaje umjetničko djelo. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnog predmeta: Hrvatski jezik i s međupredmetnim temama: Poduzetnost (likovne izložbe s motivirajućim porukama), upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju).		
Odgojno-obrazovni ishod učenja		Razrada ishoda
B.V.2. Učenik uspoređuje vlastite s doživljajima drugih učenika pri stvaranju.		• opisuje i uspoređuje likovne i vizualne radove po unaprijed zadanim kriterijima • procjenjuje vlastite radove kao i radove drugih učenika po prikazu motiva, originalnosti, uloženoj trudu i izraženoj ideji • uočava razliku između ostvarenih i neostvarenih mogućnosti realizacije ideja.
Poveznice sa ZJNPP		UMP-1.2.1
Ključni sadržaji		
• točka i crta: različiti načini grupiranja točaka i crta (rasteri, slobodan raspored) • boja: čistoća boje; valeri boja; simbolika i asocijativnost boja; optičko miješanje (mrlja, potez, raster, optičko miješanje boja) • masa i volumen u prostoru: linijski istanjena masa (crta u prostoru, prostorni crtež); tlocrt (tlocrt, zid, stup, krov) • fotografija		

- kadar
- strip
- animirani film
- slikanje: akvarel, gvaš, tempera, flomasteri, kolaž papir, kolaž iz časopisa
- prostorno-plastički: glina, glinamol, papir-plastika
- osnovni pojmovi likovne terminologije
- tema, tehnika, odnos elemenata
- doživljaj djela
- likovni problem
- tehnička izvedba
- kompozicijski sklad
- originalnost.

Preporuke za ostvarenje ishoda

Ishod B.V.2. ostvaruje se usporedo sa ishodima A.V.1., A.V.2. i A.V.3. iz područja Stvaralaštvo i produktivnost. Učitelji prezentiraju odabrana djela iz likovne umjetnosti i potiču učenike na samostalno istraživanje i primjenu uočenog u svome radu. Poželjno je i organizirati projektne skupine koje će istraživati primjere vizualne kulture u neposrednom okruženju. Poticanjem učenika na sudjelovanje na školskim izložbama, natječajima i stvaranjem u zajednici utjecat će se na razvoj jezično-komunikacijskih, socijalnih i građanskih kompetencija.

Upoznavanjem s uporabom suvremenih tehnologija i djela suvremene umjetnosti u likovnoj umjetnosti učenike se dodatno informira i upoznaje s materijalima, tehnikama i postupcima.

Na početku nastavnog sata učitelj može pokazati fotografiju crteža, slike, skulpture i sl., ovisno o sadržaju te nastavne jedinice. Jednostavnim pitanjima provjerava uspješnost učenika u prepoznavanju teme, motiva, likovnih elemenata i sl. Potrebno je da učenik prepozna i imenuje određene likovne elemente, njihove karakteristike i odnose kako na površini tako i u prostoru. Također, treba da opisuje i uspoređuje likovne i vizualne radove po unaprijed zadanim kriterijima. Procjenjuje vlastite radove i drugih učenika po prikazu motiva, originalnosti, uloženom trudu i izraženoj ideji. Uočava razliku između ostvarenih i neostvarenih mogućnosti realizacije ideja.

Učenik prepoznaje razine zadovoljstva u vlastitom stvaralačkom procesu izražavajući stupanj zadovoljstva od sudjelovanja do potpunog stvaralačkog doživljavanja.

Preporučuje se upotreba IKT-a.

Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnog predmeta Hrvatski jezik.

PREDMETNO PODRUČJE: C/ Umjetnost u kontekstu

Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.V.1. Učenik istražuje utjecaj vizualnih komunikacija i prostornog oblikovanja na osobni život i povezuje ih s neposrednim okruženjem.	• uspoređuje odnose slike i teksta na reklamama, plakatu i zaštitnom znaku • istražuje arhitektonske cjeline i životni prostor • procjenjuje i analizira likovna načela u svom okruženju.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-2.1.3
Ključni sadržaji	
• unutrašnji i vanjski prostor (namještaj, zid, pod, stup, strop, krov...), otvoreni i zatvoreni prostor, (ulica, trg, park, most...) • uporabni predmeti, modni dizajn, nakit • ilustracija, čestitka, reklama, plakat, prometni znak...	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učitelji planiraju posjete značajnim arhitektonskim cjelinama u užem i širem zavičaju. Učitelj usmjerava učenike na istraživanje i uspoređivanje arhitektonskih cjelina te prostornu organizaciju kojom čovjek prilagođava životni prostor prirodnom okruženju i svojim potrebama. Zajednička izrada makete objekta ili urbane cjeline od ambalažnog materijala je jedna od mogućih aktivnosti za realizaciju. Istraživanjem svoga životnog prostora i prirodnog okruženja, učenik povezuje umjetničko i korisno, odnosno funkcionalnost predmeta. Važno je prepoznati tradicijske elemente, nakit i uporabne predmete te povezati ih s društvenim kontekstom. Usporedbom različitih odnosa slika i teksta pri oblikovanju poruke učenik zaključuje da je vizualno komuniciranje	

važan oblik komunikacije, razmjene ideja, poruka, informacija i edukacije. Kroz realizaciju praktičnih zadataka učenici se osposobljavaju za vizualno komuniciranje-prenošenje poruka i informacija.

Preporučuje se upotreba IKT-a.

Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: (Priroda i društvo, Hrvatski jezik i s međupredmetnim temama: Građanski odgoj i Poduzetnost (likovne izložbe s motivirajućim porukama).

Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.V.2. Učenik povezuje likovni rad sa svakodnevnim životom i društvenim kontekstom.	• opisuje umjetničku vrijednost predmeta i spomenika u neposrednom okruženju • opisuje i uspoređuje umjetnička djela uzimajući u obzir različite društvene okolnosti • povezuje djela iz lokalne kulturne baštine s određenim društvenim i materijalnim okolnostima.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-2.1.3
Ključni sadržaji	
• crteži, slike, slikovnice, kipovi, stripovi, animirani film, fotografija, scenografija, kostimi glumaca, lutke u predstavama i sl. • kulturno-umjetnički događaji: izložbe, kazališne i lutkarske predstave... • muzej, spomenici kulture, dekorativni i uporabni predmeti iz prošlosti i sl.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učitelj potiče učenike i organizira odlazak u atelje, kazališne i lutkarske predstave, izložbe fotografija, da posjećuju kulturno-umjetničkih događaja, muzeje... Odlaskom na kulturno-umjetnički događaj učenici će imati priliku steći dojam o ulozi i značaju umjetnika u zajednici. Prije odlaska prethodi upoznavanje učenika s planiranim tijekom događanja i pravilima ponašanja na početku, tijekom i nakon završetka manifestacije. Učitelj će učenike upoznati i s povijesnim i kulturnim značajem umjetničkog djela ili događaja. Preporučuje se da svi posjeti i događaji budu vezani za okruženje u kojem učenici odrastaju. Poželjno je i organizirati radionicu u kulturnoj ustanovi ili ateljeu uz suradnju umjetnika. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Priroda i društvo, Hrvatski jezik, Glazbena kultura i s međupredmetnim temama: Građanski odgoj i obrazovanje (individualni identitet, različitosti), Poduzetnost (likovne izložbe s motivirajućim porukama), upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju).	

OSNOVNA ŠKOLA

6. razred /35 nastavnih sati godišnje/

PREDMETNO PODRUČJE: A/ Stvaralaštvo i produktivnost	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.VI.1. Učenik likovno oblikuje djela polazeći od likovnih načela te predlaže idejna rješenja i inovacije.	• istražuje i interpretira obrisnu crtu, tok i karakter crte, strukturne crte i strukturne točke • istražuje i primjenjuje kromatski intenzitet i efekte boja, kontraste toplih i hladnih boja, komplementarne parove kao i simultanu i sukcesivnu pojavu • primjenjuje pojmove lik, ploha, dvodimenzionalno, te opisuje razlike između pravilnih i nepravilnih likova; kombinira statične i dinamične plohe u vlastitom likovnom radu • razlikuje i kombinira teksture različitim likovnim sredstvima i materijalima • istražuje odnos mase i prostora u skulpturi i arhitekturi.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-1.1.1 UMP-1.1.3
Ključni sadržaji	
• točka, crta • obrisne crte, tok i karakter crta • strukturne točke i crte • boja • osnovne boje, neutralne boje, kontrast toplo - hladno • komplementarni kontrast • ploha • likovi na plohi • statične i dinamične plohe • površina • slikarske teksture • ritam oblika i tekstura • masa/volumen i prostor • osnovni trodimenzionalni oblici • složene prostorne strukture i konstrukcije. Izborne teme: • točka i crta - strukturne crte • boja - svjetlosne vrijednosti čistih boja • ploha - redefinicija plohe • površina - grafička modelacija • masa/volumen i prostor - proporcije trodimenzionalnih oblika u prostoru.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Nastavni predmet likovna kultura u 6. razredu obuhvaća sljedeća područja: crtanje, slikanje, grafiku, modeliranje i građenje te dizajn, povezujući funkcionalno sadržaje svih navedenih područja. U skladu s tim područjima organizirane su obvezne i izborne nastavne teme: točka i crta, ploha, boja, površina, masa/volumen i prostor. Za svaku nastavnu temu navode se likovni problemi vezani uz likovni jezik koji se obrađuje u nastavnim jedinicama. Redoslijed je predložen, a ne obavezujući. Na svakom se nastavnom satu treba pokazati odgovarajuće likovno-umjetničko djelo. Umjetničko djelo nije u funkciji ilustracije motiva, već je ono konkretna ilustracija likovnoga problema koji će učenici rješavati; treba sadržajem, a ne temom odgovarati likovnom području.	

Na svakom nastavnom satu (prije nove nastavne jedinice) treba pokazati odgovarajuće i kvalitetno likovno djelo na kojem će učenici rješavati i analizirati isključivo likovni problem (ne motiv), likovne elemente i kompoziciju. Da bi se učenicima olakšao sam proces rješavanja likovnog zadatka, preporučuje se pokazivanje fotografije kao inspiracija za određeni motiv.

Struktura programa uvažava i prati razvojne faze učenikova likovnog izražavanja i stvaranja, a od učitelja zahtjeva kreativan i fleksibilan pristup, temeljen na poznavanju likovne problematike kao i likovnog psihofizičkog razvitka učenika.

Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik (književnost), Matematika (ravnina točka, kvadrat, pravokutnik, kružnica), Vjeronauk (blagdani), Priroda (čovjek i priroda), Tjelesna i zdravstvena kultura (ritam), Tehnička kultura (tehničko crtanje, kotiranje, mjerilo crtanja), Glazbena kultura (ritam) i s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju), Građanski odgoj i obrazovanje (društvene zajednice).

Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.VI.2. Učenik istražuje različite likovne materijale, tehnike i postupke razvijajući fine motoričke vještine.	• primjenjuje karakteristike različitih crtačkih tehnika u vlastitom likovnom izrazu • primjenjuje svoje ideje u likovno djelo, istražujući vlastite mogućnosti i osobine slikarskih tehnika • istražuje i primjenjuje grafičke tehnike • istražuje mogućnosti, suodnose i raznolika rješenja modeliranja i građenja.
Poveznice sa ZJNPP	<u>UMP-1.2.2</u>
Ključni sadržaji	
likovne tehnike i materijali: • olovka, ugljen, tuš-pero/kist, lavirani tuš, flomasteri, vodena boja, pastel, tempera, gvaš, kolaž, karton, karton-tisak, monotipija, aluminijska folija, žica, glinamol, papir-plastika • likovna mapa.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Da bi se svaki likovni zadatak izveo kvalitetno i dobro, potrebno je koristiti likovne mape prilagođene za što bolji i kvalitetniji sat Likovne kulture. Koristiti likovne mape koje su urađene i prilagođene novom kurikulumu za predmet Likovnu kulturu. Potrebno je da učitelj posebnu pažnju posveti zadanoj tehnici koja se koristi za određenu likovnu jedinicu. Likovnu tehniku odabirati u skladu s nastavnim sadržajem i likovnim problemom. Najprije s učenicima ukratko porazgovarati o zadanoj likovnoj tehnici i mogućnostima koje ta tehnika pruža. Ako je riječ o tehnici s kojom se učenici ranije nisu susretali, preporuka je demonstriranje tehnike. Također je važno da učenici na nastavu donose sav likovni materijal potreban za izvođenje preporučene likovne tehnike, te da prije samog rada zaštite radni prostor.	
Tijekom likovnog procesa kod učenika poticati stvaralačku slobodu, istraživanje različitih mogućnosti koje tehnika pruža s obzirom na likovni zadatak, ali i racionalan odnos prema likovnim materijalima i radnom prostoru.	
Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Priroda (čovjek i priroda), Tjelesna i zdravstvena kultura (ritam), Tehnička kultura (tehničko crtanje, kotiranje, mjerilo crtanja) Matematika (ravnina točka, kvadrat, pravokutnik, kružnica) i s međupredmetnom temom: Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.VI.3. Učenik stvara kreacije i rekonponira.	• kreira kreativni i originalni rad, samostalan i suradnički u korelacijskoj vezi nastave likovne kulture sa sadržajima drugih nastavnih predmeta • kreira likovna djela, kroz vlastite kreacije i rekompozicije • primjenjuje faze stvaralačkog procesa.
Poveznice sa ZJNPP	<u>UMP-1.3.2</u>
Ključni sadržaji	

- **oblikovanje na plohi:** crtanje, slikanje i grafika, grafički dizajn, video, kompjuterska slika
- **prostorno oblikovanje:** modeliranje i građenje, umjetničko oblikovanje svjetlom (*happening, performance*)
- **primijenjeno oblikovanje:** etnouljetnost, industrijski dizajn, arhitektura i urbanizam.

Preporuke za ostvarenje ishoda

Usvajanje znanja o likovnom jeziku, kao i vladanje likovnim tehnikama su temelji na kojima počiva kreativni proces, stoga je potrebno poticati učenika da prethodno stečena znanja i vještine kanaliziraju u stvaranje osobnog likovnog izričaja kao i izgrađivanju osjećaja za estetiku, rješavajući različite likovne probleme kroz praktične radove.

Kreativan rad treba sadržavati kompleksne zadatke, potiče divergentno mišljenje, percepciju i interpretaciju. Rješavanjem likovnih problema učenici razvijaju sposobnosti praktičnoga oblikovanja i donošenja estetskih prosudba i odluka te tako oblikuju likovni govor.

Prijedlozi za rad s učenicima s poteškoćama u radu obuhvaćaju na različitim razinama praktični rad u nastavi likovne kulture, što uključuje rad u timu stručnjaka učitelja likovne kulture, psihologa, likovnih terapeuta i defektologa.

Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Tehnička kultura (tehničko crtanje, kotiranje, mjerilo crtanja), i s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju) i Građanski odgoj i obrazovanje (individualni identitet, različitosti).

PREDMETNO PODRUČJE: B/ Doživljaj i kritički stav

Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.VI.1. Učenik istražuje i analizira osnovna izražajna sredstva i načela u vlastitom stvaralaštvu.	• objašnjava različite pristupe rješavanja umjetničkog problema • opisuje svoj doživljaj umjetničkog djela kao medija kojim se izražava i komunicira.
Poveznice sa ZJNPP	<u>UMP-2.1.2</u>
Ključni sadržaji	
• otvorenost • različitost u pristupu rješavanja umjetničkih djela • umjetničko djelo kao medij kojim se: izražava, komunicira, razmišlja i kritizira.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Kod učenika razvijati sposobnost analitičkog promatranja i likovno-vizualnoga mišljenja potičući ih na aktivno sudjelovanje u analizi svog rada i radova drugih učenika. Izložiti radove na svima vidljivo mjesto te ih sagledati s više aspekata: likovni zadatak, tehnička izvedba, likovnost i originalnost. Uloga učitelja je da što više potiče učenike na argumentirano raspravljanje o likovnim djelima i stvaralaštvu, kako o vlastitom tako i tuđem likovnom djelu. Analizom svoga i tuđeg rada potiče se kreativno i kritičko mišljenje te se potiče korištenje prikladne likovne terminologiju. Kroz uvažavanje i preciznu raspravu, svakom učeniku dati dovoljno vremena da se izrazi i razvije argumentirane stavove o likovnoj umjetnosti. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju), Građanski odgoj i obrazovanje (društvene zajednice).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.VI.2. Učenik analizira druga umjetnička djela izražavajući kritički stav.	• raspravlja o likovnom djelu, likovnoj umjetnosti i kulturnoj baštini • analizira različite metode i pristupe rješavanja likovnog problema na umjetničkim djelima • izražava se pri opisivanju umjetničkog djela odgovarajućom likovnom terminologijom • usvaja zaključke i stavove kako o samom umjetničkom djelu tako i o autoru.
Poveznice sa ZJNPP	<u>UMP-2.1.2</u>

Ključni sadržaji
• učenika se potiče i usmjerava na analizu umjetničkih djela • istraživanje likovnih medija i tehnika na umjetničkim djelima • donošenje zaključaka i stavova • razvijanje argumentiranog stava • oblikovanje vrijednosnih prosudbi.
Preporuke za ostvarenje ishoda
Oblikovanje vrijednosnih prosudbi kod učenika se razvija kroz analizu umjetničkih djela i iznošenjem argumentiranoga stava o likovnim djelima, umjetnicima, stilovima i različitim razdobljima u povijesti umjetnosti. Učenika što više poticati da izrazi svoje mišljenje o određenom likovnom djelu. Učitelj upućuje učenika pazeći da se pri izražavanju koristi likovna terminologija usmjeravajući učenika na sadržaj, odnose, tehniku i samu bit likovnoga djela. Analizom i interakcijom s umjetničkim djelima učenik će s učiteljem doći do novih znanja i vještina koja se nadovezuju na prethodna. Važno je da učitelj izabere relevantne primjere umjetničkih djela (većinom su to djela moderne i postmoderne umjetnosti, kao i djela iz prošlih razdoblja), kao i sam pristup učenja s kojima će se najbolje ostvariti predviđeni ishod. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik (stilovi, ilustracija), Povijest (društvo kroz povijest) i s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju), Građanski odgoj i obrazovanje (društvene zajednice).

PREDMETNO PODRUČJE: C/ Umjetnost u kontekstu	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.VI.1. Učenik analizira važnost kulturno-umjetničke baštine.	• analizira likovnu umjetnost kao način komunikacije s okolinom • objašnjava važnost likovne umjetnosti za društvo • utvrđuje važnosti i raznolikosti kulturnih baština.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-3.2.1
Ključni sadržaji	
• likovna umjetnost kao komunikacija • važnost umjetnosti za društvo • važnost i raznolikost kulturno - umjetničke baštine • umjetnička baština kao simbol i prepoznatljivost vlastitog i tuđeg identiteta • uvažavanje kulturne raznolikosti.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenike poticati da kroz stvaralačko iskustvo i stečeno znanje propituju društvenu ulogu likovne umjetnosti i utjecaj umjetnosti na svakodnevni život. Analitički osvrt uskladiti s nastavnim sadržajima dajući odgovarajuće primjere. To može biti primjer umjetnosti u kontekstu svakodnevnog života (dizajn, primijenjena umjetnost, vizualne komunikacije) ili u kontekstu vremena u kojem je umjetničko djelo nastalo kroz primjer umjetničkog rada bosanskohercegovačke i hrvatske baštine te umjetničkog rada u užoj okolini. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Povijest i s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju), Građanski odgoj i obrazovanje (društvene zajednice), upotreba IKT-a i Poduzetnost.	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.VI.2. Učenik objašnjava ulogu likovne umjetnosti i umjetnika u različitim društvima i kulturama.	• uspoređuje vezu između vizualnog komuniciranja i doživljaja umjetničkog djela • objašnjava ulogu likovne umjetnosti kao načina komunikacije s okolinom • objašnjava ulogu umjetnosti kao sastavno dijela svakog društva.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-3.2.1 UMP-3.3.2

Ključni sadržaji
• umjetnost sastavni dio svakog društva • likovna umjetnost kao odraz razdoblja, stila, društva i ljudske zajednice • umjetnost i komunikacija s okolinom.
Preporuke za ostvarenje ishoda
Na satima prezentirati značajna umjetnička djela svjetske i domaće likovne scene na kojima učenici trebaju prepoznati likovne elemente, estetsku vrijednost i izražajne osobitosti umjetničkog djela. Potrebno je kontinuirano poticati oblik komunikacije kako bi se razmišljajući došlo do sadržaja, a ne obrnuto. Uspoređujući umjetnička djela različitih stilova i pravaca, učenik raspravlja o promjenama u pristupu umjetnika pojmu umjetnosti. U odabiru likovnih primjera podjednako trebaju biti zastupljeni slikari, kipari, grafičari, arhitekti i fotografi. Učenike se motivira na samostalno analiziranje, vrednovanje i samovrednovanje. Obvezno dati naglasak na demokratski i argumentirano raspravljanje. Ako je moguće, osigurati učenicima neposredno iskustvo umjetničkoga djela u prostoru u kojemu je izloženo i uključiti učenike u muzejske i galerijske programe. Ako je moguće s učenicima posjetiti likovnu izložbu ili upriličiti virtualni posjet svjetskim muzejima. Za ostvarenje ovog ishoda moguće je učenicima zadati i domaći uradak ili projektni zadatak. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Povijest (društvo kroz povijest) i s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju), Građanski odgoj i obrazovanje (društvene zajednice).

OSNOVNA ŠKOLA

7. razred /35 nastavnih sati godišnje/

PREDMETNO PODRUČJE: A/ Stvaralaštvo i produktivnost	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.VII.1. Učenik koristi likovni i vizualni jezik kako bi izrazio različite ideje i sadržaje.	• primjenjuje strukturne i teksturne crte u crtežu s ciljem predstavljanja građe i površine neke materije • tvori rastere ponavljanjem istih elemenata (crta, točaka, oblika) i kombiniranjem njihovih različitih gustoća • izvodi gradaciju boje dodavanjem bijele ili crne • stvara likovni rad primjenjujući optičko i mehaničko miješanje boja • odabire boje s ciljem ilustriranja vlastitog raspoloženja. • kombinira simetrične i/ili asimetrične elemente u vlastitom likovnom izrazu • istražuje mogućnosti pozitivnog i negativnog prostora plohe u procesu nastanka grafičkog otiska • postiže privid volumena na plohi naglašavanjem svijetlih i tamnih dijelova pomoću grafičke ili tonske modelacije • stvara različite crtačke, slikarske i plastičke teksture u vlastitom likovnom radu • primjenjuje različite odnose mase i prostora pri modeliranju, građenju i dizajniranju.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-1.1.1
Ključni sadržaji	
• točka i crta: • teksturne i strukturne crte • boja: • lokalna boja, tonsko stupnjevanje • optičko miješanje boja • ploha: • simetrija i asimetrija plošnih oblika u kompoziciji • pozitivni i negativni prostor (dio) plohe • površina: • slikarske teksture i fakture • plastička tekstura • masa/volumen i prostor: • odnos mase i prostora • linijska istanjena masa. • Izborne teme: • točka i crta: plošni rasteri • ploha: rekompozicija oblika, boja i crta • ploha: privid (iluzija) volumen na plohi • boja: simbolička asocijativna uloga boje • masa/volumen i prostor: odnos oblika, materijala i funkcije	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Nastavni predmet likovna kultura u 7. razredu obuhvaća slijedeća područja: crtanje, slikanje, grafiku, modeliranje i građenje te dizajn, povezujući funkcionalno sadržaje svih navedenih područja. U skladu s tim područjima organizirane su obvezne i izborne nastavne teme: točka i crta, ploha, boja, površina, masa/volumen i prostor. Za	

svaku nastavnu temu navode se likovni problemi vezani uz likovni jezik koji se obrađuje u nastavnim jedinicama. Redoslijed je predložen, a ne obavezujući.

Pri kreiranju izvedbenoga plana, neki ishodi iz razrade mogu biti ostvareni povezivanjem pojedinih sadržaja unutar iste nastavne jedinice. Primjerice slikarske teksture i fakture moguće je povezati sa simboličkom i asocijativnom ulogom boje.

Za svaku nastavnu temu koristiti odgovarajuće reprodukcije umjetničkih djela. Također učitelj može izraditi i dodatne didaktičke materijale za sat, npr. plakat s fotografijama različitih prirodnih i umjetnih tekstura.

Likovne motive treba prilagoditi nastavnom sadržaju, likovnom problemu, dobi i interesima učenika.

Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Glazbena kultura (usporedba glazbene i tonske ljestvice), Vjeronauk (simbolička uporaba boje u liturgiji), Matematika (pozitivni i negativni prostor s pozitivnim i negativnim brojevima; simetrija i asimetrija, opseg i površina trokuta i četverokuta), Hrvatski jezik (različiti rukopisi/grafologija) i Geografija (reljef) i s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (izrada rastera).

Odgajno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.VII.2. Učenik eksperimentira različitim likovnim materijalima i postupcima.	• primjenjuje karakteristike različitih crtačkih tehnika u vlastitom likovnom izrazu • sprovodi svoje ideje u likovno djelo istražujući vlastite mogućnosti kroz osobine slikarskih tehnika • koristi grafičke tehnike visokog tiska • istražuje mogućnosti, suodnose i raznolikosti modeliranja i građenja.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-1.2.1
Ključni sadržaji	
• likovne tehnike i materijali: olovka, ugljen, tuš-pero/kist, flomasteri, pastel, tempera, gvaš, kolaž, karton, aluminijska folija, žica, glinamol, papir • mapa/portfolio.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Za potpuno ostvarenje ishoda učenici kroz školsku godinu trebaju primijeniti sve likovne tehnike i materijale navedene u ključnim sadržajima. Likovnu tehniku odabirati u skladu s nastavnim sadržajem i likovnim problemom. Najprije s učenicima ukratko porazgovarati o zadanoj likovnoj tehnici i mogućnostima koje ta tehnika pruža. Ukoliko je riječ o tehnici s kojom se učenici ranije nisu susretali, preporuča se demonstriranje tehnike. Tijekom likovnog procesa kod učenika poticati stvaralačku slobodu, istraživanje različitih mogućnosti koje tehnika pruža s obzirom na likovni zadatak, ali i racionalan odnos prema likovnim materijalima i radnom prostoru. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Matematika (pozitivni i negativni prostor s pozitivnim i negativnim brojevima; simetrija i asimetrija, opseg i površina trokuta i četverokuta), Tehnička kultura (Vrste crteža prema namjeni, mjerilo crtanja, crtanje tlocrta učionice), i s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (izrada rastera).	
Odgajno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.VII.3. Učenik stvara kreacije i rekonstruira.	• stvara praktični i stvaralački rad, samostalan i suradnički u korelacijskoj vezi nastave likovne kulture sa sadržajima drugih nastavnih predmeta • kreira i spoznaje različite mogućnosti rekonstruiranja • stvara likovna djela, kroz vlastite kreacije i rekonpozicije.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-1.1.3
Ključni sadržaji	
• oblikovanje na plohi: crtanje, slikanje i grafika, grafički dizajn, video, kompjuterska slika • prostorno oblikovanje: modeliranje i građenje, umjetničko oblikovanje svjetlom (happening, performance) • primijenjeno oblikovanje: etnourbanizam, industrijski dizajn, arhitektura i urbanizam.	

Preporuke za ostvarenje ishoda
Usvajanje znanja o likovnom jeziku, kao i vladanje likovnim tehnikama su temelji na kojima počiva kreativni proces, stoga je potrebno poticati učenika da prethodno stečena znanja i vještine kanaliziraju u stvaranje osobnog likovnog izričaja kao i izgrađivanju osjećaja za estetiku, rješavajući različite likovne probleme kroz praktične radove. Kreativan rad treba da sadrži kompleksne zadatke, potiče divergetno mišljenje, percepciju i interpretaciju. Rješavanjem likovnih problema učenici razvijaju sposobnosti praktičnoga oblikovanja i donošenja estetskih prosudba i odluka te na taj način oblikuju likovni govor. Prijedlozi za rad s učenicima s poteškoćama u učenju obuhvaćaju na različitim razinama praktični rad u nastavi likovne kulture, što uključuje rad u timu stručnjaka učitelja likovne kulture, psihologa, likovnih terapeuta i defektologa. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Matematike (pozitivni i negativni prostor s pozitivnim i negativnim brojevima; simetrija i asimetrija, opseg i površina trokuta i četverokuta), Tehnička kultura (Vrste crteža prema namjeni, mjerilo crtanja, crtanje tlocrta učionice), i s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju).

PREDMETNO PODRUČJE: B/ Doživljaj i kritički stav	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.VII.1. Učenik opisuje elemente, proces stvaranja i osobni doživljaj likovnog djela.	- koristi ispravno likovne pojmove pri opisu likovnog djela - opisuje temu, tehniku i odnos elemenata likovnog djela - opisuje osobni doživljaj likovnog djela te utjecaj na njegove osjećaje, razmišljanje i stavove.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-2.1.2
Ključni sadržaji	
- osnovni pojmovi likovne terminologije - tema, tehnika, odnos elemenata - doživljaj djela.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenike poticati da pri opisu likovnog rada obrate pažnju na stvaralački proces te odnos teme, tehnike i likovnih elemenata. Trebaju opisati elemente zastupljene na likovnom radu koristeći pravilne termine, opisati svojstva tehnike i osobni doživljaj djela.	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.VII.2. Učenik procjenjuje svoj likovni rad i radove drugih učenika promišljajući o drugim kreativnim mogućnostima izvedbe.	- prosuduje ostvarenost likovnog problema - analizira tehničku izvedbu i kompozicijski sklad likovnog rada - procjenjuje originalnost likovnog rada - promišlja o mogućnostima primjene novih vizualnih medija te didaktički neoblikovanih materijala.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-2.1.2
Ključni sadržaji	
- likovni problem - tehnička izvedba - kompozicijski sklad - originalnost - novi vizualni mediji	

Preporuke za ostvarenje ishoda
Kod učenika razvijati sposobnost analitičkog promatranja i likovno-vizualnog mišljenja potičući ih na aktivno sudjelovanje u analizi svog rada i radova drugih učenika. Izložiti radove na svima vidljivo mjesto te ih sagledati s više aspekata: likovni zadatak, tehnička izvedba, likovnost i originalnost.

PREDMETNO PODRUČJE: C/ Umjetnost u kontekstu	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.VII.1. Učenik preispituje utjecaj likovne umjetnosti u svojoj užoj i široj okolini.	predlaže mogućnosti preoblikovanja okoline, uporabnih predmeta, likovnog i vizualnog rada te razrađuje izvediva rješenja.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-3.2.1
Ključni sadržaji	
- dizajn: grafički, tekstilni i industrijski - primijenjena umjetnost - vizualne komunikacije - kulturna baština.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenike poticati da kroz stvaralačko iskustvo i stečeno znanje propituju društvenu ulogu likovne umjetnosti i utjecaj umjetnosti na svakodnevni život. Analitički osvrt uskladiti s nastavnim sadržajima dajući odgovarajuće primjere. To može biti primjer umjetnosti u kontekstu svakodnevnog života (dizajn, primijenjena umjetnost, vizualne komunikacije) ili u kontekstu vremena u kojem je umjetničko djelo nastalo kroz primjer umjetničkog rada bosanskohercegovačke i hrvatske baštine te umjetničkog rada u užoj okolini. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Povijest (društvo kroz povijest), i s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju), Građanski odgoj i obrazovanje (individualni identitet, različitosti).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.VII.2. Učenik aktivno sudjeluje u procesu zapažanja te nadograđuje vizualno-likovno mišljenje.	- prepoznaje likovne elemente na umjetničkim djelima - uviđa estetske vrijednosti i raznolikosti likovnoga izražavanja.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-3.2.1 UMP-3.3.2
Ključni sadržaji	
- razvoj slikarskih tehnika od enkaustike do uljenih boja i kemija - pojava tiskarstva i umjetničke grafike - razvoj keramike - matematika i zlatni rez - fizika i graditeljstvo - geometrijska perspektiva i znanstvena dedukcija.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Na satima prezentirati značajna umjetnička djela svjetske i domaće likovne scene na kojima učenici trebaju prepoznati likovne elemente, estetsku vrijednost i izražajne osobitosti umjetničkog djela. Ako je moguće, s učenicima posjetiti likovnu izložbu ili upriličiti virtualni posjet svjetskim muzejima. Za ostvarenje ovog ishoda moguće je učenicima zadati i domaći uradak ili projektni zadatak. Preporuča se upotreba IKT-a.	

OSNOVNA ŠKOLA

8. razred /35 nastavnih sati godišnje/

PREDMETNO PODRUČJE: A/ Stvaralaštvo i produktivnost	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.VIII.1. Učenik istražuje i kreira likovne sadržaje oblikujući vlastite ideje kroz likovni jezik.	• primjenjuje u svom kreativnom radu načela geometrije i geometrijske perspektive • primjenjuje elemente kompozicije unutar zadanog formata te vlada proporcijama i međuodnosima likova na odabranom formatu • prepoznaje prirodne zakonitosti i načela zlatnog reza, i to primjenjuje prilikom komponiranja svojih radova • istražuje postizanje trodimenzionalnosti tijela uz pomoć kolorističke modulacije • stvara iluziju prostora pomoću kolorističke perspektive • odabire boje s ciljem ilustriranja, prikazivanja vlastitog raspoloženja • kombinira simetrične i/ili asimetrične elemente u vlastitom likovnom izrazu • stvara privid volumena na plohi naglašavanjem svijetlih i tamnih dijelova koristeći grafičku ili tonsku modelaciju • povezuje pojam ritma u likovnom djelu s ritmom u glazbi, fotografiji i književnim djelima • istražuje odnose plošno istanjenih masa i prostora te ih koristi pri modeliranju, građenju i dizajniranju.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-1.1.1 UMP-1.1.3
Ključni sadržaji	
• točka i crta • linearna perspektiva • proporcija, zlatni rez • boja • tonska modelacija • koloristička modulacija • ploha • ravnoteža i ritam u kompoziciji • linearna perspektiva, privid (iluzija) volumen na plohi • površina • izražajnost crta – složene strukture • masa/volumen i prostor • ritam plošno istanjenih masa • proporcija • ravnoteža. • Izborne teme: • točka i crta: linearna perspektiva s dva očišta • boja: koloristička perspektiva • ploha: ritmovi: dominacija, alternacija, varijacija, gradacija, radijacija • površina: materijalizacija tekture površine • masa/volumen i prostor, ritam.	

Preporuke za ostvarenje ishoda	
Nastavni predmet likovna kultura u 8. razredu obuhvaća slijedeća područja: crtanje, slikanje, grafiku, modeliranje i građenje te dizajn, povezujući funkcionalno sadržaje svih navedenih područja. U skladu s tim područjima organizirane su obvezne i izborne nastavne teme: točka i crta, ploha, boja, površina, masa/volumen i prostor. Za svaku nastavnu temu navode se likovni problemi vezani uz likovni jezik koji se obrađuje u nastavnim jedinicama. Redoslijed je predložen, a ne obavezujući. U izvedbenom planu posebnu pažnju bi trebalo posvetiti povezivanju ishoda i sadržaja kroz nastavne jedinice. Unutar jedne nastavne jedinice može se definirati i ostvariti više ishoda. Preporuka je da se određeni ishodi ostvare unutar više različitih nastavnih jedinica i suprotno. Potrebno je pronaći odgovarajuće reprodukcije umjetničkih djela koja će motivom i tehnikom poslužiti kao motivacija u kreativnom radu učenika, pri tom vodeći računa da sadržajno odgovara njihovom uzrastu. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Glazbena kultura (ritam), Hrvatski jezik (pjesme, priče, bajke, osjećajnost i izražajnost, kao i uspoređivanje likovnog i pjesničkog rukopisa), Priroda i društvo (zaštita okoliša, ponašanje u školi, zdravlje), Matematika (omjeri, razmjeri, proporcije, zlatni rez), Tehnička kultura (crtanje presjeka, vrste crteža prema namjeni, Vjeronauk (blagdani) i s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju) i Poduzetnost (kreiranje vlastite poruke).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.VIII.2. Učenik eksperimentira različitim likovnim materijalima i postupcima u vlastitom likovnom izražavanju.	• primjenjuje karakteristike različitih crtačkih tehnika u vlastitom likovnom izražaju • istražuje mogućnosti i osobine slikarskih tehnika • koristi grafičke tehnike visokog tiska • istražuje mogućnosti, suodnose i raznolikosti modeliranja i građenja • istražuje film, fotografiju, dizajn i druge suvremene medije.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-1.2.2 UMP-1.2.1
Ključni sadržaji	
• likovne tehnike i materijali: olovka, ugljen, tuš-pero/kist, flomasteri, pastel, tempera, gvaš, kolaž, karton, aluminijska folija, žica, glinamol, papir • mapa/portfolio.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Za potpuno ostvarenje ishoda učenici kroz školsku godinu trebaju primijeniti sve likovne tehnike i materijale navedene u ključnim sadržajima. Likovnu tehniku odabirati u skladu s nastavnim sadržajem i likovnim problemom. Najprije s učenicima ukratko porazgovarati o zadanoj likovnoj tehnici i mogućnostima koje ta tehnika pruža. Ukoliko je riječ o tehnici s kojom se učenici ranije nisu susretali, preporučuje se demonstriranje tehnike. Tijekom likovnog procesa kod učenika poticati stvaralačku slobodu, istraživanje različitih mogućnosti koje tehnika pruža s obzirom na likovni zadatak, ali i racionalan odnos prema likovnim materijalima i radnom prostoru. Također treba poticati samostalnost i kreativnost učenika, prezentirajući mu različite likovne tehnike i motive kao poticaj za ostvarenje postavljenih ciljeva. Učitelj treba asistirati kroz demonstraciju pojedinih tehnika koje bi mogle poslužiti u kompletiranju likovnog zadatka kao savjetodavni element, ostavljajući učeniku potpunu kreativnu neovisnost. Umjetničke reprodukcije smiju poslužiti kao polazna, poticajna točka, a ne kao zadani cilj. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Biologija (ljudsko tijelo), Glazbena kultura (ritam), Geografija (geografski prostorni identitet) i s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.VIII.3. Učenik stvara kreacije suvremenim medijima.	• stvara praktični rad, samostalan i suradnički u korelacijskoj vezi nastave likovne kulture sa sadržajima drugih nastavnih predmeta. • spoznaje i primjenjuje različite mogućnosti suvremenih medija.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-1.3.2 UMP-1.3.1
Ključni sadržaji	

• oblikovanje na plohi: crtanje, slikanje i grafika, grafički dizajn, video, kompjuterska slika • prostorno oblikovanje: modeliranje i građenje, umjetničko oblikovanje svjetlom (happening, performance) • primijenjeno oblikovanje: etnourjetnost, industrijski dizajn, arhitektura i urbanizam.
Preporuke za ostvarenje ishoda
Usvajanje znanja o likovnom jeziku, kao i vladanje likovnim tehnikama su temelji na kojima počiva kreativni proces, stoga je potrebno poticati učenika da prethodno stečena znanja i vještine kanaliziraju u stvaranje osobnog likovnog izričaja kao i izgrađivanju osjećaja za estetiku, rješavajući različite likovne probleme kroz praktične radove. Kreativan rad treba da sadrži kompleksne zadatke, potiče divergentno mišljenje, percepciju i interpretaciju. Rješavanjem likovnih problema učenici razvijaju sposobnosti praktičnog oblikovanja i donošenja estetskih prosudba i odluka te na taj način oblikuju likovni govor. Prijedlozi za rad s učenicima s poteškoćama obuhvaćaju na različitim razinama praktični rad u nastavi likovne kulture, što uključuje rad u timu stručnjaka učitelja likovne kulture, psihologa, likovnih terapeuta i defektologa. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Biologija (ljudsko tijelo), Glazbena kultura (ritam), Geografija (geografski prostorni identitet) i s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju) i Poduzetnost (kreiranje vlastite poruke).

PREDMETNO PODRUČJE: B/ Doživljaj i kritički stav	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.VIII.1. Učenik izražava osobni doživljaj likovnog djela te analizira likovni jezik i tematski sadržaj.	• pronalazi i prepoznaje primjere geometrijske perspektive u kompoziciji. • shvaća važnost komponiranja i usklađivanja elemenata unutar određenog formata • uočava povezanost prirodnih zakonitosti zlatnog reza i usklađenosti kompozicije • pronalazi korelaciju među proporcijama likova i elemenata.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-2.1.1 UMP-2.1.2
Ključni sadržaji	
• osnovni pojmovi likovne terminologije • tema, tehnika, odnos elemenata • doživljaj djela.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Ishod B.VIII.1 ostvaruje se u skladu s preporukama za ishode A.VIII.1, A.VIII.2 i A.VIII.3. Preko likovnih analiza određenih umjetničkih razdoblja te značajnih predstavnika i njihovih djela, poticati razvijanje sposobnosti promatranja, uočavanja, zaključivanja, kreativnog (divergentnog) i kritičkog mišljenja. Poželjno je poticati učenika na samostalnu primjenu likovnog jezika i prikladnu terminologiju u vlastitom izražavanju. Učeniku treba dati dovoljno vremena da izrazi mišljenje i ravnopravno sudjeluje u raspravi, treba uvažavati sve odgovore, poticati na preispitivanje ponuđenih odgovora i razvijati toleranciju. Nastaviti razvijati oblik komunikacije u duhu tolerancije i kako bi se zajednički došlo do sadržaja likovnih djela. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Glazbena kultura (ritam), Hrvatski jezik (opis otvorenog i zatvorenog prostora, stvaralačko izražavanje zavičajnim idiomom/zavičajni govor i uspoređivanje likovnog i pjesničkog rukopisa), Priroda i društvo (zaštita okoliša, ponašanje u školi, zdravlje), Matematika (omjeri, razmjeri, proporcije, zlatni rez), Vjeronauk (blagdani).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.VIII.2. Učenik analizira i vrednuje rezultate svoga kreativnog rada, kao i radove drugih učenika.	• analizira umjetničko djelo te samostalno pronalazi korištene vrste perspektive pri komponiranju djela • razumije postupak postizanja volumena na plohi

	• prepoznaje i shvaća simetrične i asimetrične kompozicije u djelima, kao i načine postizanja ravnoteže u istima.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-2.1.1 UMP-2.1.3
Ključni sadržaji	
• likovni problem • tehnička izvedba • kompozicijski sklad • originalnost • novi vizualni mediji.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učitelj učenika potiče da izraze osobni doživljaj i stav kod vlastitog ili tuđeg rada te da razvijaju kritički stav i obrazlažu ga odgovarajućom likovnom terminologijom. Učenik samostalno ili u paru provodi istraživanje odabirući stvaralački vlastiti rad ili nekoga umjetnika objašnjavajući razvoj ideja od skice do konačnoga rješenja te propitujući umjetnikov doprinos određenoj tehnici eksperimentiranjem s materijalima. U procesu analiziranja i izražavanja služi se likovnim jezikom (likovni elementi i sintaksa) polazeći od simboličke i asocijativne vrijednosti: crte, boje, mase i prostora te kompozicijskih načela. Potrebno je omogućiti podršku u tumačenju elemenata likovnog jezika, izražajnih sredstava likovnog govora, te otkrivanju dubljeg sadržaja odabranih umjetničkih djela. Podrška se najprije treba ogledati u verbalnoj interpretaciji zasnovanoj na metodi strukturne analize.	

PREDMETNO PODRUČJE: C/ Umjetnost u kontekstu	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.VIII.1. Učenik pronalazi i analizira međuodnose umjetnosti i svakodnevnog života.	• pronalazi međuodnose umjetnosti i svakodnevnog života • uočava načela likovnosti i njihove primjene u oglašavanju i komunikaciji • pronalazi zakonitosti zlatnog reza u estetiци predmeta koji ga okružuju, kao i njihovu povezanost sa funkcionalnošću.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-3.1.2 UMP-3.1.1
Ključni sadržaji	
• razvoj slikarskih tehnika od enkaustike do uljenih boja i kemija • pojava tiskarstva i umjetničke grafike • razvoj keramike • matematika i zlatni rez • fizika i graditeljstvo • geometrijska perspektiva i znanstvena dedukcija.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učitelj treba da probudi interes kod učenika na kontinuirano upoznavanje i istraživanje svoje vizualne okoline sa kojom je povezan u svakodnevnom životu. Treba ukazivati na činjenicu da je likovno izražavanje integralni dio životne zbilje, odnosno bitan element u građenju vizualnog identiteta i zajednice, te da je prisutno u svim aspektima života. Poticati učenika da vizualnu umjetnost razumiju kao element komunikacije, te da njenu vrijednost procjenjuju u neposrednom okruženju i svakodnevnom životu. U odabiru likovnih primjera podjednako trebaju biti zastupljeni slikari, kipari, grafičari, arhitekti i fotografi. Osmišljenim nizom aktivnosti osigurati učenicima neposredan doživljaj umjetničkoga djela u izvornom kontekstu ili u prostoru u kojemu je izloženo, te kontinuirano poticati kritički osvrt učenika o učinkovitosti likovnoga komuniciranja. Učenike uputiti i omogućiti pristup bazama podataka koje sadrže kvalitetne informacije i digitalne reprodukcije umjetničkih djela. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Matematika (omjeri, razmjeri, proporcije, zlatni rez), Biologija (ljudsko tijelo), Glazbena kultura (ritam), Geografija (geografski prostorni identitet), i s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju) i Poduzetnost (kreiranje vlastite poruke).	

Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.VIII.2. Učenik analizira važnost umjetničkog djela u društvenom kontekstu.	• utvrđuje važnost kulturno-umjetničke baštine u oblikovanju osobnog identiteta.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-3.2.3 UMP-3.3.2 UMP-3.3.1
Ključni sadržaji	
• ljudsko tijelo u umjetnosti: tijelo kao objekt (predmet prikazivanja), tijelo u tragovima (razlaganje i pojednostavljenje tjelesnosti), tijelo kao subjekt (nositelj umjetničke aktivnosti) • figurativna i apstraktna skulptura • spomenici i njihova trajnost • umjetničke izložbe: Jesenji salon i putujuće izložbe/umjetnici • umjetnička kritika.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učitelji mogu odabrati primjere interpolacije (prožimanja stare i nove arhitekture) u cilju shvaćanja, razumijevanja i analize prostornog urbanizma, očuvanja tradicije u suvremenom načinu života. Učenike se potiče na važnost očuvanja arhitektonske raznovrsnosti, negativne i pozitivne primjere, da izrade kriterije za vrednovanje funkcionalnih i estetskih kvaliteta u suvremenoj arhitekturi. Kod analiziranja stilskih, društvenih i povijesnih okolnosti preporučuje se upoznavanje sa djelima i umjetnicima iz 20. stoljeća i suvremenog doba (ekspresionizam, dadaizam i kubizam, nadrealizam, op-art, pop-art). Uspoređujući umjetnička djela različitih stilova i pravaca, učenik raspravlja o promjenama u pristupu umjetnika pojmu umjetnosti. U odabiru likovnih primjera podjednako trebaju biti zastupljeni slikari, kipari, grafičari, arhitekti i fotografi. Potrebno je kontinuirano poticati oblik komunikacije kako bi se razmišljajući došlo do sadržaja, a ne obrnuto. Učenike se motivira na samostalno analiziranje, vrednovanje i samovrednovanje. Obvezno dati naglasak na demokratski i argumentirano raspravljanje. Nastaviti razvijati raspravljajući oblik komunikacije u duhu tolerancije i kako bi se zajednički došlo do sadržaja likovnih djela. Istaknuti značaj galerija, muzeja, remek-djela i kulturnih spomenika u vlastitom okruženju. Ako je moguće, osigurati učenicima neposredno iskustvo umjetničkoga djela u prostoru u kojemu je izloženo i uključiti učenike u muzejske i galerijske programe. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Vjeronauk (simbolička uporaba boje u liturgiji), Hrvatski jezik (različiti rukopisi – grafologija, kulturno umjetnički događaji) Geografija (reljef), Povijest (društvo kroz povijest) i s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju), Građanski odgoj i obrazovanje (individualni identitet, različitosti).	

OSNOVNA ŠKOLA

9. razred /33 nastavnih sati godišnje/

PREDMETNO PODRUČJE: A/ Stvaralaštvo i produktivnost	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.IX.1. Učenik istražuje i koristi likovna načela na primjerima u neposrednom okruženju.	• prepoznaje različite kompozicije linearnih tekstura • uočava i spoznaje izražajnost i simboliku boja • spoznaje kako stupnjevanje boja prema dinamičkom svojstvu daje dojam prostornih planova • koristi različite vrste kompozicija • istražuje razlike između statičkog i dinamičkog ritma • uočava glavne oblikovne principe koji se primjenjuju pri oblikovanju ornamentalnih formi • spoznaje ulogu oblika i boje u industrijskom dizajnu.

Poveznice sa ZJNPP		UMP-1.3.3 UMP-1.3.2 UMP-1.1.3
Ključni sadržaji		
• točka i crta: • crta kao dominanta • kompozicija linearnih tekstura • boja: • izražajnost boje • prostorno djelovanje boja • ploha: • sklad likova • kontrast-ritam suprotnosti • ritam i simetrija likova • površina: • rekompozicija, fotomontaža • masa/volumen i prostor: • kontrast • kompozicija. • Izborne teme: • točka i crta: odnos slike i teksta • boja: oblik i boja • ploha: ritam • površina: harmonija ritam kontrast tekstura • masa/volumen i prostor: oblikovanje prostornih površina.		
Preporuke za ostvarenje ishoda		
Nastavni predmet likovna kultura u 9. razredu obuhvaća slijedeća područja: crtanje, slikanje, grafiku, modeliranje i građenje te dizajn, povezujući funkcionalno sadržaje svih navedenih područja. U skladu s tim područjima organizirane su obvezne i izborne nastavne teme: točka i crta, ploha, boja, Površina, masa/volumen i prostor. Za svaku nastavnu temu navode se likovni problemi vezani uz likovni jezik koji se obrađuje u nastavnim jedinicama. Redoslijed je predložen, a ne obavezujući. Na svakom se nastavnom satu treba pokazati odgovarajuće likovno-umjetničko djelo. Umjetničko djelo nije u funkciji ilustracije motiva, već je ono konkretna ilustracija likovnog problema koji će učenici rješavati; treba sadržajem, a ne temom odgovarati likovnom području. Struktura programa uvažava i prati razvojne faze učenikova likovnog izražavanja i stvaranja, a od učitelja zahtjeva kreativan i fleksibilan pristup, temeljen na poznavanju likovne problematike kao i likovnog psihofizičkog razvitka učenika. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Fizika (optika), Glazbena kultura (glazbeno scenska razdoblja, opera, opereta) Biologija (obilježja živih bića, DNA, RNA), Tehnička kultura (primjena proizvoda, crta jednostavne sheme), Hrvatski jezik (stilska razdoblja, kazalište), Informatika i Matematika (oplošje i volumen; stožac, kugla, kocka piramida, valjak), i s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju).		
Odgojno-obrazovni ishod učenja		Razrada ishoda
A.IX.2.Učenik eksperimentira različitim likovnim materijalima i postupcima u vlastitom likovnom izražavanju.		• primjenjuje karakteristike različitih crtačkih tehnika u vlastitom likovnom izrazu • sprovodi svoje ideje u likovno djelo, istražujući vlastite mogućnosti i osobine slikarskih tehnika • koristi grafičke tehnike visokog tiska • istražuje mogućnosti, suodnose i raznolikosti modeliranja i građenja • istražuje film, fotografiju, dizajn i druge suvremene medije.
Poveznice sa ZJNPP		UMP-1.2.2 UMP-1.2.1
Ključni sadržaji		
• likovne tehnike i materijali: olovka, ugljen, tuš-pero/kist, flomasteri, pastel, tempera, gvaš, kolaž, karton, aluminijska folija, žica, glinamol, papir, fotografije iz časopisa, fotokolaž • mapa/portfolio • sadržaji ishoda A.IX.1.		

Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenici uz prijedlog učitelja odabiru određenu likovnu tehniku u odnosu na tematski i likovni zadatak. Važno je da se učenici upoznaju s primjerima kombiniranih tehnika u asamblažu, pop-artu i enformelu. U oblasti grafike, ukoliko je moguće, učenici istražuju primjere kombiniranih grafičkih tehnika. Teme iz oblasti fotografije i filma se obrađuju u skladu s mogućnostima i kroz projektnu nastavu. Preporučuje se osmišljavanje tematskih zadataka iz fotografije i oblikovanje digitalnih fotokolaža. Poželjno je da se učenici neposredno ili preko video prezentacije upoznaju s novim tehnologijama i medijima. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Tehnička kultura (primjena proizvoda), Informatika, Biologija (ljudsko tijelo), Glazbena kultura (ritam), Geografija (geografski prostorni identitet), i s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.IX.3. Učenik stvara kreacije suvremenim medijima.	- stvara praktični rad, samostalno i suradnički u korelacijskoj vezi nastave likovne kulture sa sadržajima drugih nastavnih predmeta - stvara likovna djela, kroz vlastite kreacije suvremenim medijima - spoznaje i primjenjuje različite mogućnosti suvremenih medija.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-1.3.1 UMP-1.3.3
Ključni sadržaji	
- oblikovanje na plohi: crtanje, slikanje i grafika, grafički dizajn, video, kompjuterska slika - prostorno oblikovanje: modeliranje i građenje, umjetničko oblikovanje svjetlom (happening, performance) - primijenjeno oblikovanje: etno-umjetnost, industrijski dizajn, arhitektura i urbanizam - sadržaji ishoda A.IX.1. i A.IX.2.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Usvajanje znanja o likovnom jeziku, kao i vladanje likovnim tehnikama su temelji na kojima počiva kreativni proces, stoga je potrebno poticati učenika da prethodno stečena znanja i vještine kanaliziraju u stvaranje osobnog likovnog izričaja kao i izgrađivanju osjećaja za estetiku, rješavajući različite likovne probleme kroz praktične radove. Kreativan rad treba da sadrži kompleksne zadatke, potiče divergetno mišljenje, percepciju i interpretaciju. Rješavanjem likovnih problema učenici razvijaju sposobnosti praktičnog oblikovanja i donošenja estetskih prosudba i odluka te na taj način oblikuju likovni govor. Prijedlozi za rad s učenicima s poteškoćama obuhvaćaju na različitim razinama praktični rad u nastavi likovne kulture, što uključuje rad u timu stručnjaka učitelja likovne kulture, psihologa, likovnih terapeuta i defektologa. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Fizika (optika), Biologija (obilježja živih bića, DNA RNA), Tehnička kultura (primjena proizvoda, crta jednostavne sheme), Informatika i Matematika (oplošje i volumen; stožac, kugla, kocka piramida, valjak), i s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju).	

PREDMETNO PODRUČJE: B/ Doživljaj i kritički stav	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.IX.1. Učenik izražava osobni doživljaj likovnog djela te analizira likovni jezik i tematski sadržaj.	- opisuje osobni doživljaj djela unutar vlastitih iskustva, osjećaja i stavova - analizira umjetničko djelo kao cjelinu kroz različite vizualne i likovne sadržaje - vrednuje različite stupnjeve kontrasta masa u prostoru - vrednuje odnos slike i teksta na primjerima stripa i ilustracije - usvaja ključne pojmove filma, kadra, kadriranja i montaže - usvaja pojmove tekstilnog i modnog dizajna te kostimografije

	izražava i vrednuje mogućnosti oblikovanja prostornih površina i umjetničkih instalacija kroz primjere urbanizma, graditeljstva, engleskog i francuskog parka i land arta.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-2.3.1
Ključni sadržaji	
- osnovni pojmovi likovne terminologije - tema, tehnika, odnos elemenata - doživljaj djela - sadržaji ishoda A.IX.1., A.IX.2. i A.IX.3. iz područja Stvaralaštvo i produktivnost.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Ishod B.IX.1 ostvaruje se u skladu s preporukama za ishode A.IX.1, A.IX.2 i A.IX.3. Preko likovnih analiza određenih umjetničkih razdoblja te značajnih predstavnika i njihovih djela, poticati razvijanje sposobnosti promatranja, uočavanja, zaključivanja, kreativnog (divergentnog) i kritičkog mišljenja. Poželjno je poticati učenika na samostalnu primjenu likovnog jezika i prikladnu terminologiju u vlastitom izražavanju. Učeniku treba dati dovoljno vremena da izrazi mišljenje i ravnopravno sudjeluje u raspravi, treba uvažavati sve odgovore, poticati na preispitivanje ponuđenih odgovora i razvijati toleranciju. Nastaviti razvijati oblik komunikacije u duhu tolerancije i kako bi se zajednički došlo do sadržaja likovnih djela. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Tjelesna i zdravstvena kultura (ritam), međupredmetna tema Poduzetnost (suradnja, odgovornost, motivacija), Hrvatski jezik (stilovi), Povijest (društvo kroz povijest) i s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.IX.2. Učenik analizira i vrednuje rezultate svoga kreativnog rada kao i radove drugih učenika.	- procjenjuje faze radnog (stvaralačkog i istraživačkog) procesa te razinu osobnog zadovoljstva u stvaralačkom procesu i odnosu prvobitne zamisli i konačnog rezultata - uspoređuje postupke kojima je došao do određenog rješenja s postupcima i rješenjima drugih učenika.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-2.3.3 UMP-2.3.4
Ključni sadržaji	
- likovni problem - tehnička izvedba - kompozicijski sklad - originalnost - novi vizualni mediji - sadržaji ishoda A.IX.1., A.IX.2. i A.IX.3. iz područja Stvaralaštvo i produktivnost.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Ishod B.IX.2 ostvaruje se u skladu s preporukama za ishode A.IX.1 i A.IX.2 Učitelj potiče učenika na izražavanje osobnog doživljaja i stava kod vlastitog ili tuđeg rada te tako razvija kritički stav i obrazlaže ga odgovarajućom likovnom terminologijom. Naglasak je na likovnom izrazu te usklađenosti primjenjivane tehnike. Učenik samostalno ili u paru provodi istraživanje odabirući stvaralački vlastiti rad ili nekoga umjetnika objašnjavajući razvoj ideja od skice do konačnog rješenja; propitujući umjetnikov doprinos određenoj tehnici eksperimentiranjem s materijalima. U procesu analiziranja i izražavanja služiti se likovnim jezikom (likovni elementi i sintaksa) polazeći od simboličke i asocijativne vrijednosti: crte, boje, mase i prostora te kompozicijskih načela. Potrebno je omogućiti podršku u tumačenju elemenata likovnog jezika, izražajnih sredstava likovnog govora, te otkrivanju dubljeg sadržaja odabranih umjetničkih djela. Podrška se najprije treba ogledati u verbalnoj interpretaciji zasnovanoj na metodi strukturne analize. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik (stilovi, stilska razdoblja, kazalište), Povijest (društvo kroz povijest) i s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i	

inovativnost u digitalnom okruženju).

PREDMETNO PODRUČJE: C/ Umjetnost u kontekstu

Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.IX.1. Učenik pronalazi i analizira međudnose umjetnosti i svakodnevnog života.	• utvrđuje važnost likovne umjetnosti kao oblika komunikacije u vlastitom i tuđem stvaralaštvu.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-3.2.3 UMP-3.2.2 UMP-3.2.1

Ključni sadržaji

- razvoj slikarskih tehnika od enkaustike do uljenih boja i kemija
- pojava tiskarstva i umjetničke grafike
- razvoj keramike
- matematika i zlatni rez
- fizika i graditeljstvo
- geometrijska perspektiva i znanstvena dedukcija
- figurativna i apstraktna skulptura
- spomenici i njihova trajnost.

Preporuke za ostvarenje ishoda

Učitelj treba probuditi interes kod učenika na kontinuirano upoznavanje i istraživanje svoje vizualne okoline s kojom je povezan u svakodnevnom životu. Treba ukazivati na činjenicu da je likovno izražavanje integralni dio životne zbilje, odnosno bitan element u građenju vizualnog identiteta i zajednice, te da je prisutno u svim aspektima života. Poticati učenika da vizualnu umjetnost razumiju kao element komunikacije te da njenu vrijednost procjenjuju u neposrednom okruženju i svakodnevnom životu. U odabiru likovnih primjera podjednako trebaju biti zastupljeni slikari, kipari, grafičari, arhitekti i fotografi. Osmišljenim nizom aktivnosti osigurati učenicima neposredan doživljaj umjetničkoga djela u izvornom kontekstu ili u prostoru u kojemu je izloženo te kontinuirano poticati kritički osvrt učenika o učinkovitosti likovnoga komuniciranja.

Učenike uputiti i omogućiti pristup bazama podataka koje sadrže kvalitetne informacije i digitalne reprodukcije umjetničkih djela.

Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik (stilovi), Glazbena kultura (umjetnička stilska razdoblja), Povijest (društvo kroz povijest), i s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju), Građanski odgoj i obrazovanje (individualni identitet, različitosti).

Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.IX.2. Učenik analizira važnost umjetničkog djela u društvenom kontekstu.	• utvrđuje važnost kulturno-umjetničke baštine u društvenom kontekstu • istražuje film, fotografiju, dizajn i druge suvremene medije.
Poveznice sa ZJNPP	UMP-3.3.3

Ključni sadržaji

- figurativna i apstraktna skulptura
- spomenici i njihova trajnost
- umjetničke izložbe – Jesenji salon i putujuće izložbe/umjetnici
- umjetnička kritika.

Preporuke za ostvarenje ishoda

Nastavnici mogu odabrati primjere interpolacije (prožimanja stare i nove arhitekture) sa ciljem shvaćanja, razumijevanja i analize prostornog urbanizma, očuvanja tradicije u suvremenom načinu života. Učenike se potiče na važnost očuvanja arhitektonske raznovrsnosti, negativne i pozitivne primjere, da izrade kriterije za vrednovanje funkcionalnih i estetskih kvaliteta u suvremenoj arhitekturi.

Kod analiziranja stilskih, društvenih i povijesnih okolnosti preporučuje se upoznavanje sa djelima i umjetnicima iz 20. stoljeća i suvremenog doba (ekspresionizam, dadaizam i kubizam, nadrealizam, op-art, pop-art). Uspoređujući

umjetnička djela različitih stilova i pravaca, učenik raspravlja o promjenama u pristupu umjetnika pojmu umjetnosti. U odabiru likovnih primjera podjednako trebaju biti zastupljeni slikari, kipari, grafičari, arhitekti i fotografi.

Potrebno je kontinuirano poticati oblik komunikacije kako bi se razmišljajući došlo do sadržaja, a ne obrnuto. Učenike se motivira na samostalno analiziranje, vrednovanje i samovrednovanje. Obvezno dati naglasak na demokratski i argumentirano raspravljanje. Nastaviti razvijati raspravljački oblik komunikacije u duhu tolerancije i kako bi se zajednički došlo do sadržaja likovnih djela.

Istaknuti značaj galerija, muzeja, remek-djela i kulturnih spomenika u vlastitom okruženju. Ako je moguće, osigurati učenicima neposredno iskustvo umjetničkoga djela u prostoru u kojemu je izloženo i uključiti učenike u muzejske i galerijske programe.

Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik (stilovi), Glazbena kultura (umjetnička stilska razdoblja), Povijest (društvo kroz povijest), i s međupredmetnim temama: Upotreba IKT-a (stvaralaštvo i inovativnost u digitalnom okruženju), Građanski odgoj i obrazovanje (individualni identitet, različitosti).

E/ UČENJE I PODUČAVANJE

Podučavanjem Likovne kulture potiče se razvijanje kreativnosti učenika više nego učenjem bilo kojeg drugog nastavnog predmeta. Stoga i nastava treba biti kreativna, poticajna za samostalni stvaralački rad kojim učenik može izraziti svoja stečena znanja, vještine i kompetencije, ali i osjećaje, mišljenje i stavove. Specifičnost nastave Likovne kulture očituje se u manje strukturiranoj organizaciji nastavnog procesa, u ispreplitanju teoretskog i praktičnog rada te u poticanju kreativnog mišljenja i izražavanja učenika, što dodatno upućuje na potrebu razvijanja otvorenog pristupa u oblikovanju nastavnoga procesa odnosno potrebu primjene vlastite kreativnosti učitelja u njegovu osmišljavanju.

Učenje i podučavanje se temelji na svrhovitosti i dosljednosti sustava koji polazi od logičko-sadržajnih, pedagoških i psiholoških zakonitosti i načela učenja i poučavanja. Načela koja su zastupljena i usmjerena na učenika su: načelo konstrukcije, samoregulacije, kontekstualizacije, fleksibilnosti te socijalne interakcije i inkluzivnosti. Multikulturalnim i interkulturalnim pristupom likovnim/vizualnim sadržajima učenici su potaknuti da osjetilima istražuju svoju okolinu i analitički promišljaju, razvijaju kritičko mišljenje i stavove. Polazište i poveznica za sve odgojno-obrazovne ishode je područja Stvaralaštvo i produkcija kojoj se u svih devet razreda osnovne škole posvećuje najviše vremena. U srednjoj školi težište se prebacuje na odgojno-obrazovne ishode iz područja Doživljaj i kritički stav i Umjetnost u kontekstu, koji vode ka razumijevanju konteksta likovnog djela i uloge likovnog stvaralaštva u društvu. Nastava se treba prilagoditi svakom pojedincu, tj. njegovim mogućnostima, interesima, sposobnostima, a otvorenost nudi slobodu učitelju/nastavniku koji će sam odabrati metodu, strategiju, tehniku rada i didaktičko metodički pristup koji će primjenjivati. Suvremeni pristup i inovativne metode podučavanja aktivno uključuju učenike u nastavni proces s naglaskom na njihovu kreativnost i stvaralaštvo gdje se odgojno-obrazovni ishodi ostvaruju u skladu sa sposobnostima i interesima učenika.

Likovnim izražavanjem, slikanjem, crtanjem, dizajniranjem, oblikovanjem, kreativnošću, projektima, istraživanjem i raspravom učenici će sudjelovati u nastavnom procesu kako bi usvojili potrebna znanja, napredovali u estetskom razvoju, kritičkom razmišljanju, kreativnosti i inovativnosti te stekli osnovne vještine likovnog i vizualnog izražavanja.

Sam proces zainteresiranosti kao i smislenog uključivanja učenika u proces učenja predmeta Likovna kultura ovisi o nekoliko pedagoških pristupa: motivacijskog, psihomotoričkog, kognitivnog, kao i naglašavanja ustrajnosti u samom procesu rada i završetka započetih likovnih radova. Da bi se učenici uključili u kreativni proces, najvažniju ulogu ima motivacija na samom početku nastavnog sata i nove nastavne jedinice. Motivacija može biti kroz razgovor, analizu analiza likovnih djela i reprodukcija, kvalitetnih, raznolikih i kreativnih fotografija kao i analiza odabrane priče, simbola i likovnih elemenata. Učitelj se treba postaviti kao moderator, s jasno definiranim ciljem i dobro odabranim strategijama i metodama poučavanja. Učitelj odabire odgovarajuće i poticajne primjere iz likovne umjetnosti, ukazuje učenicima važnost vizualnog stvaralaštva kroz koji stvaraju svoj identitet, ali i identitet okružja u kojem žive.

Udžbenici su važan, ali ne jedini izvor likovnih sadržaja za učenike. U skladu s planiranim zadacima preporuka je izvanučionička nastava. Ona je važan dio nastave Likovne kulture i potrebno je planirati i organizirati posjete u skladu s ishodima za svaku godinu podučavanja. Posjete javnim kulturnim institucijama neophodan su dio procesa učenja jer se na izravan način podučava o značaju likovne kulture/umjetnosti za društvo i kulturni identitet. Izložbe učeničkih radova su specifičan oblik učenja i podučavanja kojim se razvija učeničko samopouzdanje, potiče interes za posjećivanje likovnih izložbi u kulturnim institucijama, kao i shvaćanje likovne kulture. Učitelji postupno uključuju učenike u odabir radova i organizaciju izložbe tako da učenici starijih razreda samostalno organiziraju sve, od koncepta do promocije i kritičkih osvrti pa i novinarskih izvještaja. Školske izložbe su prilika da radove vide svi učenici škole. Učeničke izložbe mogu biti konceptualnog karaktera ili organizirane i kao virtualne prezentacije radova na odgovarajućim društvenim platformama.

Pored učiteljevih kompetencija, važnu ulogu u tome ima i pozitivno okruženje. Za izvođenje nastave fizičko okruženje s kvalitetnim vizualnim poticajima od velike je važnosti jer, zahvaljujući obogaćenom okruženju, učenici podižu stupanj svoje uspješnosti. Podučavanje nastavnog predmeta Likovne kulture se odvija u specijaliziranim učionicama (kabinetima), posebno opremljenima suvremenim nastavnim pomagalicama za Likovnu kulturu. Preduvjet za ostvarivanje cjelovite aktivnosti i sadržaja u učenju iz predmeta Likovne kulture jest učionica oblikovana prema ergonomskim zakonitostima, adekvatno i kontrolirano osvjetljenje (mogućnost zamračenja učionice), stolovi prilagodljive visine i nagiba ploče, umivaonik i pristup tekućoj vodi u samoj učionici, računalo s internetskom vezom i svim softverima pogodnim za likovno oblikovanje, projekcijsko platno za reprodukciju velikog formata, projektor visoke rezolucije s mogućnošću kvalitetne reprodukcije bez izmjene boja i proporcija, po mogućnosti preša za otiskivanje grafičkih radova, fotografski aparat i prostor za čuvanje učeničkih radova (likovnih radova, mapa, istraživačkih radova). Pored ovako specijalizirane učionice, poželjna okruženja za izvođenje učenja i poučavanja su galerije i muzeji, umjetnička djela u javnom prostoru (skulpture, instalacijske forme i dr.), arhitektonski objekti, arheološki lokaliteti i urbanistički prostor. Svrha učenja i podučavanja u alternativnim prostorima je od velike koristi za učenika jer tako uspostavlja neposredan odnos s umjetničkim djelima, upoznaje se s aktivnostima i radom kulturnih ustanova i udruženja te postaje aktivni sudionik kulturnoga života zajednice.

Učenici se potiču da različitim aktivnostima sudjeluju u oblikovanju vizualnoga identiteta škole i promociji rada škole (estetsko uređenje škole, izrada scenografije i rekvizita za školske priredbe i različite oblike prezentacija te oblikovanje mrežnih sadržaja koji se odnose na promociju i prezentaciju rada škole i sl.). Planiranjem školskoga kurikula potrebno je osigurati vrijeme te prostorne i materijalne uvjete za provođenje tih dodatnih aktivnosti.

Učenici se raznoliko grupiraju ovisno o vrsti zadataka ili aktivnosti, mjestu izvođenja učenja i podučavanja, istraživanju u učionici i školi i izvan učionice i škole, samostalnim zadacima itd. Ako je u pitanju timski rad, potrebno je dobro poznavati kompetencije, ali i osobine ličnosti svakog učenika, te prema tome odabrati kome dodijeliti koju ulogu u timu. Ovisno o vrsti projektnog zadatka treba odrediti kada su bolje homogene, a kada heterogene skupine.

Grupiranje učenika izvan redovne nastave moguće je i u izbornim i u fakultativnim predmetima, modulima, u izvanučioničkoj nastavi, izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima te u različitim vrstama projekata, koji su dio školskoga kurikula. Time se potiče razvoj individualnih interesa i sposobnosti te se naglašava međuvršnjačko učenje. Učenicima koji imaju izražen interes za umjetničko područje potrebno je osigurati produbljivanje znanja i interesa organiziranjem izbornih aktivnosti i sadržaja.

Suvremene metode u nastavi Likovne kulture stavljaju naglasak i na primjenu IKT-a. Ako je škola opremljena IKT pomagalicama, bilo bi poželjno da se ista i primjenjuju. Tehnologijom u nastavi Likovne kulture otvaraju se dodatne mogućnosti razvijanja sposobnosti učenika. IKT može pridonijeti i učiniti nastavu pristupačnijom, kreativnijom, bogatijom (prikazivanje različitih video sadržaja, filmova, izložbi, performansa, likovni izložbi, učenje pomoću raznih aplikacija, itd.). Informacijske i komunikacijske tehnologije u nastavu Likovne kulture unose nove vidike i izražajne mogućnosti i od velike su koristi kao nastavna pomagala, kako učitelju tako i učeniku. IKT alati mogu poslužiti i kao nastavno sredstvo, bilo u vidu modernih aplikacija za likovno stvaralaštvo, bilo kao izvor znanja putem raznih didaktičkih materijala, virtualnih online izložbi i sl. Materijali i izvori koji se koriste u odgojno-obrazovnom procesu trebaju se didaktički prilagoditi tako da budu povezani sa stvarnim situacijama te da su zasnovani na relevantnim informacijama i poticajnim sadržajima. Odabir relevantnih likovnih sadržaja treba osigurati uvid u povijesnu i kulturnu raznolikost svjetske i bosanskohercegovačke kulturne baštine. Značajan izvor informacija su svakako i udžbenici za svaku nastavnu godinu, bilo da su u tiskanom obliku ili digitalnom formatu. Likovne mape sadržajem prilagođene svim elementima kurikula, važan su resurs za uspješnu realizaciju učenja i poučavanja. Razvijanjem pozitivnog odnosa i stava kod učenika prema individualnim razlikama svakoga pojedinca i prihvaćanjem raznolikosti društvenih skupina (inkluzivnost) eliminiraju se predrasude i različiti oblici diskriminacije.

Dakle, uloga učitelja je motivirati učenika na kontinuirano upoznavanje i istraživanje svoje likovne/vizualne okoline s kojom je povezan svakodnevnim aktivnostima i vlastitim iskustvom. Preduvjet za provođenje cjelovite aktivnosti i sadržaja u učenju i poučavanju nastavnog predmeta Likovna kultura jeste specijalizirana učionica za Likovnu kulturu.

Vrednovanje je dio procesa učenja i podučavanja. Ono pruža povratnu informaciju o razini ostvarenja odgojno-obrazovnih ishoda. Također, vrednovanje daje uvid u razvoj učenikova kreativnog promišljanja, samopouzdanja, kao i shvaćanja likovnih načela, tehnika i alata. Vrednovanje treba rezultirati jasnim, točnim, preciznim i pravovremenim povratnim informacijama koje bi učenicima pomogle u kvalitetnom planiranju procesa učenja s ciljem ostvarenja zadanih ciljeva i ishoda učenja.

Elementi vrednovanja u predmetu Likovna kultura se ne bi trebali zasnivati samo na usvojenosti činjeničnog znanja, oni se odnose i na vještinu primjene, interpretacije, analize, kreativnosti, evaluacije, kritičkog mišljenja, rješavanja likovnih problema. Elementi vrednovanja moraju biti precizni i jasni. Vrednovati se mogu likovni ili vizualni rad, skice, likovne zabilješke, izvedbeni proces, odgovoran pristup radu, motivacija, samostalnost i samoinicijativnost u izražavanju, komunikacija, uvažavanje i vrednovanje tuđega mišljenja, rad u grupi, rasprava i sl.

Elementi vrednovanja u nastavnom predmetu Likovne kulture su raspoređeni u tri predmetna područja:

1. Stvaralaštvo i produktivnost (likovni i vizualni izraz te usvojenost likovnih načela i sadržaja).
 - artikuliranje i razvijanje ideje
 - stvaranje originalnih ideja (izbjegavanje šablonskih i stereotipnih rješenja)
 - poznavanje i primjena etapa kreativnoga procesa
 - refleksija i samorefleksija (promišlja učinjeno i na temelju toga poduzima sljedeće korake)
 - produktivnost (likovni i vizualni izraz: realizacija ideje u formi, materijalu i mediju)
 - uporaba likovnog jezika, likovnih materijala, tehnika i/ili vizualnih medija
 - estetska osjetljivost, sposobnost improvizacije
 - interpretacija teme
 - uloženi trud, dovršenost radova i proces prepoznavanje bitnih elemenata problemskog zadatka
2. Doživljaj i kritički stav (način na koji učenik sagledava proces stvaranja i njegov rezultat; sagledavanje umjetničkog djela i njegovog konteksta).
 - korištenje primjerenog likovnoga rječnika (terminologije) pri usmenom i pisanom izražavanju
 - korištenje primjerene informacijsko-komunikacijske tehnologije
 - analiza i vrednovanje vlastitog likovnog i vizualnog uratka te uradaka drugih učenika i umjetnika
 - stvaranje poveznica između interpretirane teme, učenikova likovnoga ili vizualnoga izraza, umjetničkih djela i konteksta
 - estetska osjetljivost (umjetnička djela, učenički radovi, okolina)
 - sposobnosti primjene kritičkog mišljenja, stavova i vrijednosnih sustava kroz multikulturalni i interkulturalni pristup

3. Umjetnost u kontekstu

- usvojenosti znanja vezanog za kontekst likovnog djela i ulogu likovnog stvaralaštva u društvu
- odgovoran odnos prema umjetničkoj baštini naroda Bosne i Hercegovine, Hrvatske i šire okoline

Prvo predmetno područje Stvaralaštvo i produktivnost je polazište svih odgojno-obrazovnih ishoda i njime su tijekom cijelog osnovnoškolskog obrazovanja isprepletena i ostala dva predmetna područja.

Drugo i treće predmetno područje Doživljaj i kritički stav te Umjetnost u kontekstu se vrednuju zajedno, a težište procjene učeničkih postignuća se mijenja ovisno o uzrastu učenika. U prvome se ciklusu (prva tri razreda osnovne škole) veća važnost u vrednovanju ovih područja daje se doživljaju. Učenici se izražavaju kroz doživljaj i interpretaciju sadržaja i tema koje su često u korelaciji sa sadržajima iz drugih nastavnih predmeta. U drugome i trećem ciklusu (od 4. do 9. razreda osnovne škole) naglasak je na razvoju kritičkoga mišljenja i povezivanju stvaralačkoga procesa s različitim kontekstima. Također osobito važno je vrednovati razumijevanje tehnologije likovnih medija i osnova vizualnog izražavanja. Očekuje se da učenici primjenjuju etape kreativnog procesa, razvijaju originalne ideje i samostalno promišljaju.

Dijagnostičko vrednovanje se provodi kako bi se utvrdila kvaliteta i razina učeničkog predznanja i vještina prije početka poučavanja, bilo neke nastavne cjeline ili same nastavne jedinice. Ovaj oblik vrednovanja je vrlo koristan kako bi učenici procijenili razumiju li određene pojmove i kako bi nastavnici imali informaciju s kojim znanjima i vještinama učenik raspolaže. Na temelju prikupljenih informacija nastavnik planira nastavni proces.

Vrednovanje za učenje odvija se tijekom učenja i poučavanja i ima ulogu prikupljanja informacija o procesu učenja, stečenih znanja i vještina u odnosu na postavljena očekivanja. Primjenom različitih metoda vrednovanja za učenje učenicima se pruža mogućnost da tijekom procesa učenja steknu uvid kako unaprijediti svoje učenje da bi ostvarili ciljeve učenja. Učiteljima/nastavnicima vrednovanje za učenje pomaže u prikupljanju informacija o postojećim znanjima učenika, nedostacima koje učenici imaju tijekom procesa učenja, o razinama usvojenosti znanja i vještina. Vrednovanje za učenje ne rezultira ocjenom, već razmjenom informacija o učenju i rezultatima učenja. Učenici dobivaju povratnu informaciju o procesu učenja i napretku njihove strategije učenja, kako bi učinkovito i potpuno ostvarili ishode.

Formativno vrednovanje ima za cilj neprestano praćenje učeničkog napredovanja, pružanje povratne informacije učitelju, učeniku i roditelju o ostvarenim ishodima učenja. Ono ne rezultira ocjenom nego bitnom procjenom koja omogućava učeniku unapređivanje procesa vlastitog učenja, a učitelju proces poučavanja. Važno je kriterij vrednovanja unaprijed definirati i predstaviti učenicima. Učenik tako prima informacije koje mu omogućuju uočavanje slabosti u načinu učenja, a nastavniku spoznaju načina pomoću kojih učenik postiže

najbolje rezultate.

Vrednovanje kao učenje odnosi se na samoanalizu, samovrednovanje, kao i vrednovanje rada vršnjaka. Važno je da učenici budu uključeni u proces donošenja odluka o idućim koracima u učenju nakon vrednovanja. Učitelj pomaže učeniku razumjeti kriterije za samovrednovanje te pomaže pri donošenju odluka kako unaprijediti učenje. Pored samovrednovanja učenik je aktivno uključen u vrednovanje učenja i postignuća svojih vršnjaka.

Sumativno vrednovanje se provodi na kraju procesa učenja i podučavanja i prikazuje se ocjenom koja je odraz učenikova znanja i iskazanih vještina. Učenik ocjenu može dobiti kao procjenu znanja pisanom, usmenom provjerom ili praktičnim radom. U svakoj navedenoj provjeri moguće je ocijeniti više elemenata vrednovanja, u ovisnosti o ishodu učenja koji se provjerava. Kriterije sumativnog vrednovanja nužno je unaprijed definirati i predstaviti učenicima.

Vrednovanje naučenoga daje informaciju o postignućima u određenim točkama odgojno-obrazovnog procesa i govori o ostvarenosti ishoda. Njime se sažimaju informacije o tome što učenik zna, o učeničkim postignućima i napredovanju. Provodi se kontinuirano tijekom nastavne godine. Za vrednovanja naučenoga u pravilu se koriste ocjene. Iskaz o postignutim rezultatima služi učenicima, roditeljima i nastavnicima u praćenju napredovanja učenika i utvrđivanju je li učenik zadovoljio uvjete za prijelaz u viši razred. Učitelj mora voditi računa, ne samo o tome jesu li metode rada praktične za ostvarenosti određenih ishoda, već i o tome koliko su primjerene dobi i potrebama učenika.

U prvih godinu i pol učenja i podučavanja postignuća učenika iz predmeta Likovna kultura na kraju obrazovnog razdoblja, preporuka je ocjenjivati opisno. Opisna ocjena predstavlja informaciju o razini postignuća učenika u odnosu na očekivanja (potrebna podrška, u skladu s očekivanjima, iznimno u odnosu na očekivanja). U nastavku školovanja postignuća učenika se opisuju brojčanom ocjenom (nedovoljan 1, dovoljan 2, dobar 3, vrlo dobar 4, odličan 5).

Učitelj daje procjenu kompetencija (odgovornost, samostalnost, samoinicijativnost, komunikacija i suradnja) služeći se listom procjena i ljestvicom od četiriju stupnjeva: potrebna podrška, zadovoljavajuće, dobro, vrlo dobro. Pravilnik o praćenju, vrednovanju i ocjenjivanju učenika definira svaka županija zasebno.

Zaključna (pr)ocjena iz predmeta Likovna kultura donosi se na kraju svakog obrazovnog razdoblja i na kraju nastavne godine te se mora temeljiti na razini usvojenosti jasno određenih i razrađenih odgojno-obrazovnih ishoda.

